

**Emberi Erőforrások Minisztériuma
Központi Ügyfélszolgálati Iroda**

Egészségpolitikai Szótár

2014

**Emberi Erőforrások Minisztériuma
Központi Ügyfélszolgálati Iroda**

Összeállították: Egészségügyért Felelős Államtitkárság munkatársai
Felelős kiadó: Dr. Veres Gábor irodavezető

A **Minisztérium** postacíme:
1373 Budapest, Postafiók 609.

Az **Ügyfélszolgálati Iroda** elérhetőségei:

Címe: Budapest, V. Szalay u. 10-14.

(bejárat: Honvéd utca felől)

www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma

www.emmiugyfelszolgalat.gov.hu

Személyes ügyfélfogadás

Hétfő – kedd – csütörtök - péntek: 9-12 óráig

Szerda: 9-12 óráig 13-18 óráig

Ha további kérdése van, ezeket felteheti az ugyfelszolgalat@emmi.gov.hu, nyugdij@emmi.gov.hu e-mail címen vagy a **795-1297-es** telefonszámon.

Készséggel állunk rendelkezésére!

Bevezetés, ajánlás

Az érdeklődő állampolgárok, társadalmi szervezetek az utóbbi években többször felmerült kérését, igényét elégítjük legújabb kiadványunkkal. Egészségpolitikai Kiszótárunk 2004-ben jelent meg utoljára, amikor a szociális és egészségügyi tájékoztatás egy szervezeti egységben működött. 2013. szeptember 1-től a Központi Ügyfélszolgálati Iroda keretében újra közös szervezeti egységben látjuk el tájékoztatási feladatainkat, melynek eredményeképpen az Egészségügyért Felelős Államtitkárság munkatársai elkészítették új kiadványunkat.

A kiadvány első részében a leggyakoribb egészségpolitikai kifejezéseket mutatjuk be, míg második részében az orvosi kifejezéseket definiáljuk. Minden kiadványainkat folyamatosan aktualizáljuk így az Egészségpolitikai Szótárunkat is, ezért szívesen vesszük az állampolgárok és szakmai szervezetek ajánlásait, javaslatait a minél szélesebb körű és érthető tájékoztatás érdekében.

A jövőben szeretnénk a közérdeklődésre is számot tartó egészségügyi tartalmú leprellóinkat is újra megjeleníteni, amelyek már előkészítés alatt vannak.

Bízunk benne kiadványaink bővülő választékával, hasznos információkkal láthatjuk el az érdeklődőket.

2014. március

Központi Ügyfélszolgálati Iroda

Egészségpolitikai kifejezések

adekvát (megfelelő) egészségügyi ellátás: az egészségügyi szolgáltatások összhangja az ellátandó lakosság egészségügyi szükségleteivel, azaz a lakosság egészségi állapotával. Megfelelő az ellátás, ha az adott egészségügyi szolgáltatásra vonatkozó szakmai és etikai szabályok, illetve irányelvek megtartásával történik.

(1997. évi CLIV. törvény 7. § (2).)

akkreditáció: folyamat, amely során egy szervezet, vagy hivatal értékeli egy egészségügyi vagy egy oktatási intézményt, illetve képzési programot és tanúsítja, hogy az megfelel bizonyos előre meghatározott követelményeknek. Magyarországon 2005-ben elfogadott akkreditációs törvény *(2005. évi LXXVIII. törvény)* szerint a vizsgáló és tanúsító laboratóriumok, a tanúsító és az ellenőrző egyéb szervezetek akkreditálása kötelező.

aktív ellátás: aktív ellátásnak minősül az az ellátás, amelynek célja az egészségi állapot mielőbbi helyreállítása. Az aktív ellátás időtartama, illetve befejezése többnyire tervezhető. Az esetek többségében rövid időtartamú. Az aktív ellátás történhet fekvőbeteg gyógyintézetben, járó beteg szakrendelésen, és háziorvosi szolgálatnál.

(1997. évi CLIV. törvény 91. §; 43/1999. (III. 3.) Kormányrendelet)

alapellátás: a lakosság nagy része által, többségben lakóhelyén vagy annak közelében közvetlenül igénybe vehető hosszú távú, személyes kapcsolaton alapuló, nemtől, kortól és betegség természetétől független, folyamatos

természetbeni egészségügyi ellátások köre. Az alapellátás meghatározó formái: a háziiorvosi, a házi gyermekorvosi, a fogorvosi alap, foglalkozás-egészségügyi, az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti, védőnői, iskolai egészségügyi ellátás.

(1997. évi CLIV. törvény 88. §, 152. §; 1997. évi LXXXIII. törvény 10.-12. §)

alapvető ellátások: alatt általában azokat az egészségügyi ellátásokat szokás érteni, amelyek mindenkit megilletnek az ellátásra való általános jogosultságtól (pl.: biztosítotttság) függetlenül. Ilyen ellátások: életmentés, illetve a sürgős szükség miatt nyújtandó ellátások, illetve a járványügyi célból nyújtott ellátások. Az alapvető ellátások köre az úgynevezett I.-es vagy alapsomaggal sem azonos teljes mértékben, mert ebbe Magyarországon bizonyos, a reprodukcióval kapcsolatos ellátások is beletartoznak (pl.: terhesgondozás).

alkalmassági vizsgálat: vizsgálat, mely megállapítja egy adott személy, különböző tevékenységekre (foglalkozás, gépjárművezetés, sporttevékenység stb.) való alkalmasságát. A munkaköri alkalmasság vizsgálatát a foglalkozás-egészségügyi szakorvos, a gépjárművezetésre való egészségügyi alkalmasságot a háziiorvos és a foglalkozás-egészségügyi orvos, a sporttevékenységre való alkalmasságot – többnyire – a sportorvos bírálja el.

(33/1998. (VI. 24.) NM rendelet, 13/1992. (VI. 26.) NM rendelet 8. §)

anyatej ellátás: az anyatej az újszülött egészséges fejlődéséhez nélkülözhetetlen táplálék. Ezért térítésmentesen

anyatejellátásra jogosult a koraszülött, a kis súlyú újszülött, az érett újszülött és csecsemő, ha súlyos táplálkozási allergiában, felszívódási zavarban, hasmúttal járó rendellenességben szenved, és az anya saját tejével táplálni nem tudja. Az anyatej ellátásra jogosult továbbá csecsemő, ha az anya fizikailag alkalmatlan az anyatejjel történő táplálásra; olyan fertőző betegségben vagy mérgezésben szenved, amely a csecsemő egészségét veszélyezteti; mely az anyatejen keresztül a csecsemő szervezetébe jut és az számára kóros; súlyos, gyakori tudatvesztéssel járó állapotban van; pszichés állapota a szoptatást lehetetlenné teszi; a szoptatás időszakában meghalt vagy a gyermekét elhagyja. Az anyatej ellátás helyi feltételeiről a gyermekgyógyász szakorvos tud pontos felvilágosítást adni.

(47/1997. (XII. 17.) NM rendelet és 217/1997. (XII. 1.) Korm. r. 5. § (3))

auditálás (audit): az egészségügyi szolgáltatók és az ellátás rendszeres és kritikus értékelése, amely kiterjed a diagnosztikus és terápiás eljárásokra, az erőforrások felhasználására, valamint az eredményre és a beteg életminőségére. AZ auditálást végezheti külső szervezet, vagy maga az érintett intézmény. Általában ún. „interjú” (kollegiális felülvizsgálat) formában történik.

Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ): egészségügyi hatóság, amely ellát egyéb népegészségügyi (közegészségügyi: környezet- és település-, ételmezés- és táplálkozás-, gyermek- és ifjúság-, munka és sugár-egészségügyi, kémiai biztonsági), járványügyi, egészségfejlesztési

(egészségvédelmi, egészség nevelési és egészség megőrzési feladatokat is. Az egészségügyi igazgatási és ellátási tevékenységet irányítja, koordinálja és felügyeli.

(1991. évi XI. törvény, 1997. évi CLIV. törvény, 2006. évi CXXXII. törvény, 362/2006. (XII. 28.) Korm. rendelet)

általános fekvőbeteg szakellátás: fekvőbeteg-gyógyintézeti keretek között végzett „bentlakásos” egészségügyi szakellátás. Ennek igénybevétele a beteg folyamatos ellátását végző orvos, a kezelőorvos vagy az arra feljogosított más személy beutalása, valamint a beteg jelentkezése alapján.

(1997. évi CLIV. törvény 91. §)

általános járó beteg szakellátás: az általános járóbeteg-szakellátás a beteg folyamatos ellátását, gondozását végző orvos beutalása vagy a beteg jelentkezése alapján, szakorvos által végzett egyszeri, illetve alkalmoszerű egészségügyi ellátását, továbbá fekvőbeteg-ellátást nem igénylő krónikus betegség esetén a folyamatos szakorvosi gondozás. Az általános járóbeteg-szakellátást a beteg egészségi állapotának veszélyeztetése nélkül, rendszeres tömegközlekedés igénybevételel megközelíthetően kell biztosítani.

(1997. évi CLIV. törvény 89. §)

általános szűrővizsgálatok: a betegség tüneteit nem mutató, a beteg által nem észlelt betegség korai kimutatása, mely módot ad a betegség eredményesebb kezelésére. (Pl. rák-, tüdő-, cukorbetegség., magas vérnyomás-szűrés és alkalmassági vizsgálat).

(1997. évi VLIV. törvény 3. §)

barlangterápia: a barlangok különleges klímájának felhasználása a légúti megbetegedések gyógyítására, illetve – meleg barlangok esetén – mozgásszervi megbetegedések kezelésére.

BCG: a gümőkór (tuberkulózis) megelőzésére szolgáló gyengített virulenciájú, élő tuberkulózisbaktériumokat tartalmazó oltóanyag.

beavatkozás: azon megelőző, diagnosztikus vagy terápiás célú fizikai, kémiai, biológiai vagy pszichikai eljárás, amely a beteg szervezetében változást idézhet elő, továbbá a holttesten végzett vizsgálatokkal, valamint szövetek, szervek eltávolításával összefüggő eljárás.
(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

beteg: az egészségügyi szolgáltatásokat igénybe vevő vagy abban részesülő személy.
(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

betegállomány (beteg nyilvántartás): a keresőképtelen állapot hétköznapi megjelölése. Keresőképtelen az, aki a betegsége, terhessége, illetőleg szülése miatt munkáját nem tudja ellátni az anya, ha kórházi ápolás alatt álló egyévesnél fiatalabb gyermekét szoptatja; a szülő, nevelőszülő és helyettes szülő, a tizenkét évesnél fiatalabb beteg gyermekét ápolja, aki fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátásban betegségének megállapítása vagy gyógykezelése miatt részesül, akit közegészségügyi okból foglalkozásától eltiltanak vagy elkülönítenek, és ezért nyilvántartásba kerül, mely alatt betegszabadságra vagy táppénzre jogosult.
(1997. évi LXXXIII. törvény 43. §)

betegápolás: a betegellátási, az ápolási és gondozási eljárásoknak azon nem orvosi teendők összessége, amelyek feladata az egészségi állapot javítása, az egészség megőrzése és helyreállítása, a beteg állapotának stabilizálása, a betegségek megelőzése, a szenvedések enyhítése a beteg emberi méltóságának a megőrzésével, környezetének az ápolási feladatokban történő részvételre való felkészítésével és bevonásával. Hivatásszerűen csak oklevéllel rendelkező betegápoló (nő) végezhet.

(1997. évi CLIV. törvény 98. §)

betegelégedettség: az ellátás minőségének fontos tényezője, a betegek véleménye az egészségügyi ellátásról. Szubjektív kategória, s ne függ közvetlenül össze az egészségi állapot változásával.

betegellátó: a kezelést végző orvos, az egészségügyi szakdolgozó, az érintett gyógykezelésével kapcsolatos tevékenységet végző egyéb személy, a gyógyszerész.

betegjogi képviselő: jogszabály által (1/2004. (I.5.) ESzCsM rendelet) meghatározott személy feladata a betegek törvényben meghatározott jogainak védelme, valamint annak elősegítése, hogy a betegek e jogokat minél teljesebben teljesebben megismerhessék és érvényesíthessék.

betegjogok: a beteget az egészségügyi ellátás során megillető törvényben biztosított jogok az egészségügyi ellátáshoz való jog, a kapcsolattartás joga, a gyógyintézet elhagyásának joga, a tájékoztatáshoz való jog, az önrendelkezéshez való jog, az ellátás visszautasításának

joga, az egészségügyi dokumentáció megismerésének
joga, az orvosi titoktartáshoz való jog.
(1997. évi CLIV. törvény 6-25. §)

betegség: az élszervezet olyan kóros állapota, amelyben az életfolyamatok a normálistól eltérnek, amely az életfunkciót károsítja, közérzetét rontja, valamint halálát okozhatja.

betegszállítás: a beteg gyógyintézetbe történő, illetve gyógyintézetből otthonba történő szállítása.
(1997. évi CLIV. törvény 97. §)

beutalás: a betegek járó- és fekvőbeteg-szakellátásra történő, mentőszállításra való irányítása. Beutalására jogosult a járó beteg alapellátás (házi orvos, házi gyermekorvos, a fogorvos) és a járóbeteg-szakellátás orvosa, a megyei (fővárosi) egészségbiztosítási pénztár (OEP) ellenőrző főorvosi hálózatának orvosa.
(217/1997. (XII. 1) Kormányrendelet 2. §)

beutaló: a betegek ellátására történő irányításának dokumentuma, az orvosi kommunikáció eszköze, amelyben a kezelőorvos a ellátótól kér (rendel) egészségügyi szolgáltatást (vizsgálatot vagy kezelést).

beutaló nélkül igénybe vehető egészségügyi ellátások: a biztosított orvosi beutaló nélkül is jogosult igénybe venni a szakorvosi rendelő által nyújtott bőrgyógyászati, fül-, orr-, gégeszeti, nőgyógyászati, általános sebészeti és baleseti sebészeti, szemészeti, onkológiai, urológiai, pszichiátriai szakellátást, az ideggondozó, a bőr- és nemibeteg-gondozó, a

tüdőgondozó, az onkológiai gondozó és addiktológiai gondozó keretében nyújtott orvosi ellátást.
(217/1997. (XII. 1.) Kormányrendelet 2. §)

biztosítási jogosítvány: járulékfizetéssel vagy jogszabály alapján keletkezett meghatározott jogviszony, amely a törvények által meghatározott jogok és köteleességek érvényesülését jelenti. Biztosítási jogviszony keletkezhet az egészségbiztosítás és nyugdíjbiztosítás ellátása számára.

(1997. évi LXXXI. és 1997. évi LXXXIII. törvény)

BNO: betegségek, betegségekkel összefüggő bizonyos állapotok nemzetközi osztályozási rendszere.

bizonyítékokon alapuló orvoslás: az egészségügyi ellátás követelménye, amely szerint a betegek kivizsgálására és gyógykezelésére csak tudományos kutatásokkal bizonyítottan hasznos módszereket lehet alkalmazni.

co-payment: önrészfizetés. Biztosítási rendszerekben azt az összeget nevezik így, amelyet a biztosított a biztosítási díj rendszeres fizetése mellett a természetbeni ellátás igénybevétele esetén kiegészítő díjként készpénzben fizet. Tágabb értelemben az igénybevétel arányos lakossági terhek megjelölése közfinanszírozáson alapuló egészségügyi rendszerben.

család- és nővédelmi gondozás: célja a gyermekvállalás optimális biológiai és pszichés körülményeinek elősegítése a fogamzás előtti gondozás és genetikai tanácsadás, valamint a termelékenységi ciklus alatti gondozás (várandós anya gondozása, a magzat születés

előtti gondozása, a gyermekágyas és szoptató anya gondozása) eszközeivel.
(1997. évi CLIV törvény 86. §; 33./1992. (XII. 23.) NM rendelet)

diagnózis: (kórisme) a betegség megnevezése.

egészség: az ember teljes és magas fokú testi, szellemi és szociális jólétének állapota, nem csupán a betegség hiánya.

egészségbiztosítás: a társadalombiztosításnak a természetbeni egészségügyi ellátásokat, a beteg egészségi állapot változásaival kapcsolatos jövedelem kieséseit pénzügyi kompenzációval finanszírozó ága.

egészségügy: az egészség megőrzést, helyreállítását szolgáló társadalmi alrendszer. Célja a lehető legjobb egészségi állapot elérése a lakosság lehető legszélesebb köre számára.

egészségkárosodás: a szervezet alkotóelemeinek (struktúrájának), funkcióinak hiánya, vesztesége, torzulása.

egészségügyi dokumentáció: a gyógykezelés során a betegellátó tudomására jutott egészségügyi és személyes adatokat tartalmazó feljegyzés, nyilvántartás vagy bármilyen más módon rögzített adat, függetlenül annak hordozójából vagy formájától.
(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

egészségügyi dokumentáció megőrzése: az egészségügyi dokumentációt az adatfelvételtől számított legalább 30

évig, a zárójelentést legalább 50 évig kell megőrizni. A kötelező nyilvántartási időt követően, ha a további nyilvántartás nem indokolt a nyilvántartást meg kell semmisíteni.

(1997. évi XLVII. törvény 30. §)

egészségügyi dolgozó: az orvos, a fogorvos, a gyógyszerész, az egyéb felsőfokú egészségügyi szakképesítéssel rendelkező személy, az egészségügyi szakképesítéssel rendelkező személy, továbbá az egészségügyi szolgáltatás nyújtásában közreműködő egészségügyi szakképesítéssel nem rendelkező személy, továbbá az egészségügyi szolgáltatás nyújtásában közreműködő egészségügyi szakképesítéssel nem rendelkező személy.

(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

egészségügyi ellátás: a beteg adott egészségi állapotához kapcsolódó egészségügyi szolgáltatások összessége.

(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

egészségügyi hatóság:

ÁNTSZ: Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat: egészségügyi hatóság, amely ellát egyéb népegészségügyi (közegészségügyi: környezet- és település-, ételmezés- és táplálkozás-, gyermek- és ifjúság-, munka és sugár-egészségügyi, kémiai biztonsági), járványügyi, egészségfejlesztési (egészségvédelmi, egészség nevelési és egészség megőrzési feladatokat is. Az egészségügyi igazgatási és ellátási tevékenységet irányítja, koordinálja és felügyeli.

Szervezeti felépítése:

Országos Tisztifőorvosi Hivatal (OTH): Az OTH-t az egészségügyért felelős államtitkár irányítja. Az OTH központi hivatal, önállóan működő és gazdálkodó központi költségvetési szerv, vezetője az országos tisztifőorvos.

Megyei Kormányhivatalok Népegészségügyi Szakigazgatási Szervei

(1991. évi XI. törvény, 1997. évi CLIV. törvény, 2006. évi CXXXII. törvény, 362/2006. (XII. 28.) Korm. rendelet)

Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP): a társadalombiztosítás egészségbiztosítási ágának igazgatási szerve.

Az Országos Egészségbiztosítási Pénztár központi hivatal, az egészségbiztosításért felelős miniszter irányítása alatt önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv. Az OEP költségvetését a társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak költségvetésében kell meghatározni. Az OEP-et főigazgató vezeti. Az OEP a hatáskörébe tartozó feladatokat az ország egész területére kiterjedő illetékességgel látja el. Az OEP alapító okiratban meghatározott egyes feladatait az alapító okirat szerinti területi kihelyezett szervezeti egységei útján látja el. Egészségbiztosítási szervek: az OEP, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok egészségbiztosítási pénztári feladatokat ellátó szakigazgatási szervei. Az OEP székhelye Budapest. Az OEP Központi hivatalként ellátja a jogszabályokban meghatározott feladatait. *(1997. évi LXXXIII. törvény)*

Egészségügyi Engedélyezési és Közigazgatási Hivatal (EEKH): A Kormány az Egészségügyi Minisztérium, valamint az egészségügyért felelős miniszter hatáskörébe tartozó közigazgatási, hatósági

feladatok, továbbá a miniszter ágazati irányítási jogkörébe tartozó egyes közigazgatási feladatok ellátására hozta létre 2003-ban a központi hivatalként működő Egészségügyi Engedélyezési és Közigazgatási Hivatalt, amely önállóan működő és gazdálkodó, országos illetékességű központi közhatalmi költségvetési szerv. (295/2004. (X. 28.) Korm. rendelet)

Gyógyszerészeti és Egészségügyi Minőség- és Szervezetfejlesztési Intézet (GYEMSZI): Önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv, központi hivatal. A szerv korábbi megnevezései: Orvos- és Kórháztechnikai Intézet (ORKI), Egészségügyi Minőségfejlesztési és Kórháztechnikai Intézet (EMKI). A GYEMSZI jogutódja az alábbi beolvadással megszűnt szervezeteknek: Országos Gyógyszerészeti Intézet (OGYI), Egészségügyi Stratégiai Kutatóintézet (ESKI), Egészségügyi Szakképző és Továbbképző Intézet (ETI), Országos Szakfelügyeleti Módszertani Központ (OSZMK).

(59/2011. (IV. 12.) Korm. rendelet)

egészségügyi intézmény: a beteg részére egészségügyi szolgáltatást nyújtó egészségügyi szolgáltató, ideértve a saját nevében egészségügyi szolgáltató tevékenységet végző magán személy is.

(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

egészségügyi közvetítói eljárás: célja az egészségügyi szolgáltató és a beteg között a szolgáltatás nyújtásával összefüggésben keletkezett jogvita peren kívüli egyezséggel történő rendelkezésének elősegítése a felek jogainak gyors és hatékony érvényesítése. A közvetítói eljárás lefolytatását kérheti a beteg, a beteg halála esetén annak közeli hozzátartozója vagy örököse és a

szolgáltató. A kérelmet a beteg lakóhelyéhez vagy az igénybevett egészségügyi szolgáltatás helyéhez legközelebb eső területi igazságügyi szakértői kamaránál kell előterjeszteni.

(2000. évi CXVI. törvény 1-2. §)

egészségügyi (orvosi) rehabilitáció: a megbetegedett egyén tartós egészségkárosodásának, fogyatékoságának, rokkantságának kialakulását, megelőzését, az egyén újbóli társadalmi beilleszkedését célzó tevékenységek összessége. Módszerei különbözőek: állapotfelmérés, mozgásterápia, pszichoterápia, logopédia, ergoterápia, gyógyászati segédeszköz ellátás stb.

egészségügyi rendszer: az egészségügyi ellátást, a hozzáférést, a finanszírozást, a teherviselés megoszlását, az irányítást meghatározó rendszer.

egészségügyi struktúra: az egészségügyi ellátórendszer jellemző szervezeti és szerkezeti felépítése.

egészségügyi szolgáltatás: minden olyan tevékenység, amely az egészség megőrzése, a megbetegedések megelőzése, korai felismerése, megállapítása, gyógykezelése, életveszély elhárítása, a megbetegedés következtében kialakult állapot javítása vagy a fenyegető további állapotromlás megelőzése céljából a beteg közvetlen orvosi vizsgálatára, kezelésére, gondozására, ápolására, egészségügyi rehabilitációjára, továbbá a fentiek érdekében a beteg vizsgálati anyagainak feldolgozására irányul.

(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

egészségügyi szolgáltatás nyújtására jogosultság: az egészségügyi szolgáltató tevékenység kizárólag az egészségügyi hatóság által kiadott működési engedély birtokában, az abban meghatározottak szerint folytatható.
(96/2003. (VII.15.) Korm. rendelet)

egészségügyi szolgáltató: tulajdoni formától és fenntartótól függetlenül minden, egészségügyi szolgáltatás nyújtására jogszabály vagy az egészségügyi hatóság által kiadott működési engedély alapján jogosul jogi személy, jogi személyiség nélküli szervezet és minden olyan természetes személy, aki egészségügyi szolgáltatást saját nevében nyújt.
(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

egészségügyi tevékenység: az egészség védelmét, a betegségek megelőzését, a gyógyítást a fájdalom és szenvedés csökkentését, az ápolást, a gondozást vagy az egészségügyi rehabilitációt szolgáló tevékenység.

Egészségügyi Törvény: a világon elsőként Magyarországon alkottak törvényt az egészségügyről 1876-ban. A törvény kezdeményezői, kidolgozói a kor haladó szellemű szakmai kiválóságai voltak, akiknek munkája eredményeképpen olyan jogszabályt sikerült alkotni, amely nem csak a maga idejében, de számos részében még ma is helytálló. A közben eltelt több mint száz év azonban mind az orvostudomány, mind a társadalom szerkezetében olyan alapvető változásokat hozott, amelyek azt egészségüggyel kapcsolatos állampolgári jogok és kötelességek, valamint az intézmények, továbbá az egészségügyi dolgozók jogainak és kötelezettségeinek korszerű szabályozását tették

szükségessé. Ezért született meg az egészségügyről szóló *1972. évi II.*, majd az *1997. évi CLIV törvény*.

Egészségügyi Világszervezet, WHO: Az **Egészségügyi Világszervezet** (World Health Organization, **WHO**) az ENSZ egészségügyért felelős irányító és koordináló szakosított szerve. A WHO vezető szerepet vállal a globális egészségügyi kérdések terén, kialakítja az egészségügyi kutatás napirendjét, felállítja az egészségügyi normákat és standardokat, kialakítja a bizonyíték-alapú eljárásrendbeli opciókat, technikai támogatást biztosít az országok számára, valamint monitorozza és értékeli az egészségügyi trendeket.

A WHO 1948-ban kezdte meg működését; alkotmánya 1948. április 7-én lépett életbe. Ezen a napon ünnepeljük minden évben az Egészség Világnapját. A tagországok száma: 194.

A WHO legfőbb célkitűzése, hogy minden ember számára biztosítsa az egészség lehető legmagasabb szintjét. A WHO alkotmánya szerint az egészség a teljes fizikai, mentális és szociális jólét állapota, nem csupán a betegség vagy bizonytalanság hiánya.

A WHO legfőbb döntéshozó szerve a Világegészségügyi Gyűlés, amely minden év májusában Genfben ülésezik, és amelyen minden tagország delegáltja részt vesz. A WHO döntéseit és politikáját a Végrehajtó Tanács valósítja meg, amely 34 egészségügyi szakemberből áll. Tagjait 3 évre választják.

A WHO programjában *6 fő terület* szerepel:

1. Az egészségfejlesztés előmozdítása: elsősorban a szegény, sebezhető társadalmi csoportok egészségének fejlesztése, a krónikus betegségek

megelőzése és kezelése, az elhanyagolt trópusi betegségek leküzdése.

2. Az egészségbiztonság fejlesztése: olyan egészségügyi veszélyek és kockázatok ellen való fellépés, amelyek például az urbanizációból, a környezetszennyezésből, az élelmiszerek előállításából és kereskedelméből, illetve az antibiotikumok helytelen alkalmazásából származnak.
3. Az egészségügyi rendszerek megerősítése: elsősorban az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés javítása. Célterületek: elegendő számú és megfelelő képzettséggel rendelkező egészségügyi személyzet biztosítása, elegendő finanszírozási forrás, a létfontosságú statisztikák összegyűjtésére alkalmas rendszer, a megfelelő technológiákhoz és a létfontosságú gyógyszerekhez való hozzáférés.
4. A kutatás, a tájékoztatás és a bizonyíték-alapú egészségpolitika előmozdítása: a WHO hiteles egészségügyi információt szolgáltat a normák és standardok felállításához, a bizonyíték-alapú egészségpolitikai döntésekhez és a globális egészségügyi helyzet monitorozásához.
5. A partnerségek megerősítése: az ENSZ egyéb szerveivel és más nemzetközi szervezetekkel, adományozókkal, civil társadalommal és a magánszektoralal.
6. A teljesítmény fejlesztése: a WHO részt vesz olyan reformokban, amelyek a hatékonyság és eredményesség fejlesztését szolgálják, mind nemzetközi szinten, mind pedig az egyes országokon belül.

A WHO központja Genfben található. A WHO-nak 6 regionális irodája van, amelyek az adott régió

egészségügyi problémáival foglalkoznak. Ezek az alábbiak:

- A WHO Afrikai Regionális Irodája (székhely: Brazzaville, Kongó)
- A WHO Amerikai Regionális Irodája (székhely: Washington, USA)
- A WHO Kelet- Mediterrán Regionális Irodája (székhely: Kairó, Egyiptom)
- A WHO Európai Regionális Irodája (székhely: Koppenhága, Dánia)
- A WHO Délkelet-Ázsiai Regionális Irodája (székhely: Új-Delhi, India)
- A WHO Nyugat-Csendes-óceáni Regionális Irodája (székhely: Manila, Fülöp-szigetek)

A WHO élén a főigazgató áll, akit a Világegészségügyi Gyűlés választ.

egyedi gyógyszerimport: a fekvőbeteg-gyógyintézet orvosa vagy a kezelőorvos „Egyedi gyógyszerimport-kérelem” elnevezésű adatlap kitöltésével gyógyszer megrendelésére és alkalmazásra kérhet engedélyt valamely országban törzskönyvezett, de Magyarországon forgalomba hozatali engedéllyel nem rendelkező gyógyszer esetén. A gyógyszerek megrendelését GYEMSZI-OGYI (lásd GYEMSZI fogalma) engedélyezi, alkalmazás szükségességének vizsgálatát követően.

egynapos beavatkozások: jogszabályban meghatározott, 24 óránál kevesebb egészségügyi intézményben való tartózkodást igénylő ellátások. Az egynapos sebészeti ellátások jó általános állapotú betegeknél végezhetők, akiknek állapota a műtét után nem igényel tartós megfigyelést. Az egynapos ellátások feltételei a műtét

alatti vérvesztés miatti várhatóan vérátömlesztést nem igényelnek, és a műtét utáni fájdalom várhatóan minimális lesz, felnőtt esetében önellátás, gyermek esetében az otthoni gondozás biztosított, a lakás- és a higiénés körülmények megfelelőek, a tartózkodási helytől az ellátó egészségügyi intézmény személy gépkocsival 30 perc alatt elérhető, a tartózkodási helyen telefonon biztosított, a tartózkodási helyen a műtétet követő éjszakán a felügyelet, valamint szükség esetén a megfelelő egészségügyi ellátáshoz jutás lehetősége biztosított, a beteg hozzájárul a műtét egynapos sebészeti ellátás formájában történő elvégzéséhez.

(36/2011. (VI. 27.) NEFMI rendelet 4. § (3), 3. melléklet, 55/2012. (XII. 28.) EMMI rendelet 2. § (6), 6. melléklet)

előírt szűrővizsgálat: vizsgálat, amelynek célja a betegség tüneteit nem mutató (tünetmentes) személy esetleges betegségének vagy kórmegelőző állapotának – ideértve a betegsége hajlamosító kockázati tényezőket is – korai felismerése.

(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

életminőség: kérdőíves felmérés során megkérdezett 0 és 1 közé eső mutatószám, amely kifejezi a beteg véleményét saját általános közérzetéről, szociális, fizikai, pszichológiai és intellektuális funkcióiról.

élő végrendelet: a cselekvőképes beteget megilleti az ellátás visszautasításának joga, kivéve, ha annak elmaradása mások életét vagy testi épségét veszélyeztetné. A beteg minden olyan ellátást, amelynek elmaradása esetén egészségi állapotában várhatóan súlyos vagy maradandó károsodás következne be, csak közokiratban

vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban illetve írásképtelensége esetén két tanú együttes jelenlétében utasíthat vissza. A betegség természetes lefolyását lehetővé téve az életfenntartó vagy életmentő beavatkozás visszautasítására csak abban az esetben van lehetőség, ha a beteg olyan súlyos betegségben szenved, amely az orvostudomány mindenkori állása szerint rövid időn belül halálhoz vezet és gyógyíthatatlan. Az életfenntartó, illetve életmentő beavatkozás visszautasítása csak akkor érvényes, ha egy háromtagú orvosi bizottság a beteget megvizsgálja és egybe hangzóan, írásban nyilatkozik arról, hogy a beteg döntését annak következményei tudatában hozta meg, illetve, hogy a fentebb említett feltételek fenn állnak, továbbá a beteg az orvosi bizottság nyilatkozatát követő harmadik napon - két tanú előtt - ismételten kinyilvánítja a visszautasításra irányuló szándékát.

(1997. évi CLIV. törvény 20. §; 117/1998. (VI. 16.) Korm. rendelet)

fee for service: Szolgáltatás szerinti finanszírozás. Az egészségügyi szolgáltató díjazása az általa nyújtott (elvégzett) szolgáltatások alapján történik. A felmerült szolgáltatások költségének retrospektív megtérítése, szabad árak vagy megállapodott tarifa-rendszer alapján. A finanszírozó minden térítés alá eső, betegnek nyújtott szolgáltatást tételesen, meghatározott díjtételek alapján kifizet.

fekvőbeteg szakellátás: a betegnek a lakóhelye közelében, fekvőbeteg-gyógyintézeti keretek között végzett egészségügyi szakellátása. Ennek igénybevétele a beteg folyamatos ellátását végző orvos, a kezelőorvos vagy az arra feljogosított más személy beutalása, valamint a

beteg jelentkezése alapján történik. Az ellátás lehet folyamatos benntartózkodás mellett végzett diagnosztikai, gyógykezelési, rehabilitációs vagy ápolási célú fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátás, ideértve a hosszú ápolási idejű ellátásokat is.

(1997. évi CLIV. törvény 91. §, 2013. évi XL. törvény)

fekvőbeteg gyógyintézet: fekvő betegként otthonukban el nem látható betegek vizsgálatára, gyógyítására, ápolására szolgáló intézmény (kórház, klinikai, szanatórium, rehabilitációs intézet, ápolási otthon).

fogászati ellátásra való jogosultság: a biztosított a ~ keretében jogosult 18 éves életkorig, ezt követően a középiskola, szakképző iskola nappali tagozatán folytatott tanulmányok ideje alatt, valamint a terhesség megállapításától a születést követő 90 napig teljes körű alap és szakellátásra, ide nem értve technikai költségeket. 18 éves életkor felett sürgősségi ellátásra, fogsebészeti ellátásra, fogkö-eltávolításra és ínyelváltozások kezelésére. 60 éves életkor felett az előzőeken túl teljes körű alapellátásra és szakellátásra, ide nem értve a technikai költségeket. Az életkortól függetlenül az alapbetegséggel kapcsolatos fog- és szájbetegségek kezelésére, szakorvosi beutaló alapján fogászati góckeresésre, valamint a jogszabály szerinti fogmegtartó kezelésre.

(1997. évi LXXXIII. törvény 12. §; 9/1993. (IV. 2.) NM rendelet 12. számú melléklete; 71/2011. (XII.23.) NEFMI rendelet)

foglalkozás-egészségügyi ellátás: a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás nyújtása a foglalkozás-egészségügyi szolgálatok feladatkörébe tartozik. Feladata a szakmai

alkalmasság vizsgálata, egészségkárosító kockázatok meghatározása, nyomon követése, megszüntetése. A foglalkozás-egészségügyi szolgálattal kapcsolatos hatósági ellenőrzési jogkört az ÁNTSZ gyakorolja.

(1993. évi XCIII. törvény 14. §; 18/2007 (V.10.) SZMM rendelettel módosított 89/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet, 27/1995. (VII. 25.) NM rendelet)

fogyatékoság Nemzetközi Osztályozási Rendszere (FNO): a

WHO „A funkcióképesség, fogyatékoság, az egészség nemzetközi osztályozási rendszere”, mely a statisztikai elemzés, a klinikai gyakorlat, a társadalombiztosítási és a szociális ellátórendszer számára nyújt eszközt, az egészségkárosodások, a fogyatékoság, a megváltozott munkaképesség megállapítására, az egészségi állapot változásainak nyomon követésére, az ellátás eredményességének a megítéléshez.

gyógyfürdő: gyógyvizet használó fürdő. A fürdőzés a gyógyítás legrégebb gyógykezelési eszközei közé tartozik. A fürdő kezeléseket ma már csak olyan 25 °C-nál magasabb hőmérsékletű és meghatározott ásványisótartalmú vizekben végzik, amelynek gyógyító hatása orvosi vizsgálatokkal igazolt. Csak a kúraszerűen végzett 15-20 fürdőkezelés nyújt kedvező hatást. Nem csak mozgásszervi megbetegedések kezelésében, hanem egyes belgyógyászati, nőgyógyászati, urológiai, bőrgyógyászati megbetegedések gyógykezelésére is jó hatásúan használják a fürdőkezeléseket, iszappakolásokat. Az egyes fürdő kezeléseket időtartama a beteg tűrőképességétől függően 15-40 perc. Sem éhgyomorral, nem teli gyomorral nem tanácsos fürdőbe menni. A fürdőkezelés elégtelen szívműködés esetében egyértelműen ellen javallt.

gyógyító-megelőző ellátások: az egészségügyi szakszemélyzet által nyújtott gyógyító-megelőző ellátások összessége. Ide tartozó tevékenységek a teljesség igénye nélkül: az egészségügyi szakszemélyzet által végzett szűrés, életvezetési tanácsadás, „felvilágosítás”, diagnosztikai vizsgálatok, terápiás terv készítése, ”kezelés”, műtét, gyógyszerrendelés, szakápolás, fizioterápia, természetgyógyászati vizsgálat és kezelés.

gyógyító-megelőző eljárások: azon egészségügyi szakszemélyzet által nyújtott eljárások összessége, amelyek célja az egészségi állapot felmérése, az egészségi állapot javítása, az állapot stabilizálása, a fájdalom csillapítása, az elvesztett képességek kifejlesztése, pótlása.

gyógykezelés: minden olyan tevékenység, amely az egészség megőrzésére, továbbá a megbetegedések megelőzése, korai felismerése, megállapítása, gyógyítása, a megbetegedés következtében kialakult állapotromlás szinten tartása vagy javítása céljából az érintett közvetlen vizsgálatára, kezelésére, ápolására, rehabilitációjára, illetve mindezek érdekében az érintett vizsgálati anyagainak feldolgozására irányul, ideértve a gyógyszerek, gyógyászati segédeszközök, gyógyfürdő ellátások kiszolgáltatást, a mentést és a betegszállítást, valamint a szülészeti ellátást is.
(1997. évi XLVII. törvény 3. §)

gyógyszer: gyógyszereknek tekintünk minden olyan anyagot, amelyet az élő szervezet befolyásolására gyógyászati célból alkalmaznak. Gyógyászati célnak nem csak a betegségek gyógykezelése, a betegségek egyes tüneteinek a befolyásolása (terápia) tekintendő, hanem

azok megelőzése (profilaxis), valamint a betegségek felismerése (diagnózis) is. A gyógyszerek lehetnek természetes (növényi, állat, ásványi) eredetűek, de nagyobb részük ma már mesterségesen készül. Különbőféle szempontok szerint osztályozható. A fontosabb csoportok: altatószerek, antibiotikumok, erekre ható szerek, fájdalomcsillapítók, féregűző gyógyszerek, gyógynövények, gyulladáscsökkentő szerek, hánytatószerek, idegcsillapítók, izgatók, izzasztószerek, kemoterápia, köptetők, lázcsillapítók, vizelethajtó szerek. Az orvos rendelése nélküli szedés egészségkárosító lehet.

gyógyszerártalom: gyógyszer használata közben létrejövő káros hatás. A legtöbb gyógyszer nemcsak kívánatos terápiás hatással rendelkezik, hanem az ahhoz társuló káros mellékhatásoktól sem mentes. A huzamos gyógyszerhasználat eredményezhet hozzászokást, sőt gyógyszerfüggőséget (dependenciát) is. Gyógyszerártalom „kölcsonhatás” útján is létrejöhet. Ilyenkor valamely gyógyszer egy másik gyógyszerrel (esetleg élelmiszerrel is, valamint gyakran alkohollal) olyan kapcsolatba lép, amely a hatás csökkenését vagy megnövekedését, kóros jellegét okozza.

Gyógyszerészeti és Egészségügyi Minőség- és Szervezetrejlesztési Intézet (GYEMSZI): Önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv, központi hivatal. A szerv korábbi megnevezései: Orvos- és Kórháztechnikai Intézet (ORKI), Egészségügyi Minőségfejlesztési és Kórháztechnikai Intézet (EMKI). A GYEMSZI jogutódja az alábbi beolvadással megszűnt szervezeteknek: Országos Gyógyszerészeti Intézet (OGYI), Egészségügyi Stratégiai Kutatóintézet

(ESKI), Egészségügyi Szakképző és Továbbképző Intézet (ETI), Országos Szakfelügyeleti Módszertani Központ (OSZMK).

(59/2011. (IV. 12.) Korm. rendelet)

házi gyógyszerár: 1. eredetileg a nem nyilvános gyógyszerárakat nevezték így. Ma egyrészt az egészségügyi intézmények betegeit ellátó intézményt értik alatta. Ide tartozik a gyógyszerárral el nem látott településeken működő, az orvos által kezelt orvosi kézi-gyógyszerár. Ezt a legközelebbi gyógyszerár látja el legszükségesebb gyógyszerekkel. 2. másrészt házi gyógyszerárnak nevezik a háztartásokban tárolt gyógyszer- és kötszerállományt is. Egészségügyi szempontból helyeselhető, ha a leggyakrabban előforduló kisebb balesetek ellátására és egyes betegségi tünetek átmeneti megszüntetésére alkalmas, megfelelően összeállított házi patika áll rendelkezésre. Ezt azonban mind a gyermeke elől, mind a gyengült értelmi képességű személyek elől jól elzárva kell tárolni. Az öngyógyítás, ha túlhaladja az elsősegélynyújtás fogalmát, igen káros és ártalmas lehet! A házi gyógyszerárakban is el kell végezni a lejárt gyógyszerek selejtezését!

homogén betegcsoportok: A fekvőbeteg-ellátás finanszírozásában használt betegosztályozási rendszer. Azokat az aktív kórházi ellátási eseteket sorolja egy finanszírozási csoportba, amelyek nagyságrendileg azonos teljesítményértékkel rendelkeznek, azaz közel azonos a szakmai-technikai ráfordítás igénye, és a csoportba sorolás orvosi szempontból is elfogadható. A besorolást elsődlegesen az ellátást indokoló betegségek,

a besoroláshoz kiemelt orvosi beavatkozások határozzák meg.
(9/1993 (IV.2.) NM rendelet 43/1999. (III.3.) Korm. rendelet)

hospice ellátás: a gyógyíthatatlan betegek, a haldoklók ellátásainak összessége. Célja a hosszú lefolyású, halálhoz vezető betegségben szenvedő személy, testi, lelki ápolása, gondozása, életminőségének javítása, szenvedéseinek enyhítése és emberi méltóságának haláláig való megőrzése. Az ilyen beteg jogosult fájdalomának csillapítására, testi tüneteinek és lelki szenvedéseinek enyhítésére, valamint arra, hogy hozzátartozói és vele szoros érzelmi kapcsolatban álló más személyek mellette tartózkodjanak. A hospice ellátást lehetőség szerint a beteg otthonában, családjában kell nyújtani. Az utóbbi időszakban hospice ellátásra szakosodott kórházi osztályok alakultak ki. Az ellátás magában foglalja a haldokló beteg hozzátartozóinak segítségét a beteg ápolásában, továbbá lelki gondozásukat a betegség fennállása alatt és a gyász időszakában.

A hospice ellátás részletes jogszabályi háttere megtalálható az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 99. § szakaszában, valamint az otthoni szakápolási tevékenységről 20/1996. (VII.26.) NM rendeletben.

hospitalizmus: a kórházi ápolással együtt járó hátrányos tényezők összessége, mely elsősorban a szokatlan környezethez nehezebben alkalmazkodó csecsemőket, idős betegeket és a súlyos, idült betegségben szenvedőket sújtja. Tartós ápolás esetén a hospitalizmus veszélye egyre nagyobb. Megterhelést

jelenet a beteg számára az otthoni környezet és a családi szeretet hiánya, súlyos betegek lehangoló látványa, esetleg más betegektől eredő zaklatás stb. E pszichés tényezők mellett fontos oldala a hospitalizmusnak a fertőzések veszélye, mely elsősorban a csecsemőkön okoz néha súlyos bélhurutot vagy visszatérő vírusbetegségeket. Nagyon idős, érlemeszesedésben szenvedő betegek hospitalizmusának jellegzetes tünete az éjszakai zavartság, valamint a nagyfokú elesettség, apátia, az életműködések fokozatos és gyakran visszafordíthatatlan hanyatlása. Az indokolatlan, elhamarkodott kórházi beutalás tehát komoly veszélyeket rejt magában.

hozzáférhetőség: az aktuális egészségi állapot szerinti szükséges egészségügyi szolgáltatásokat az állampolgár anyagi-pénzügyi helyzetétől és lakóhelye földrajzi elhelyezkedésétől függetlenül szükséges időpontban és mértékben veheti igénybe.

igazságügyi orvostan: az igazságszolgáltatás orvostudományi kérdéseivel foglalkozó tudomány terület, mely az orvostudomány eredményeivel, vizsgáló módszereivel segíti az igazságszolgáltatást. Fejlődése egyaránt összefügg a jogi és az állami élet fejlődésével, az orvostudomány szakmai színvonalával. Művelője igazságügyi orvosszakértő, aki természettudományosan gondolkodó, jogi és kriminalisztikai ismeretekkel rendelkező orvos. Feladatai közé tartozik többek között a rendkívüli halálesetek sokrétű vizsgálata, a testi sértések gyógyulási időtartalmának megállapítása, baleseti eredetű munkaképesség és keresőképesség véleményezése peres eljárásokban, az orvosi

tevékenységgel kapcsolatos egészségkárosodás és halál vitás kérdéseinek elbírálása stb. Az orvosi szakkérdések felülvizsgálati fóruma az egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottsága.

igénybevétel: az igénybevétel során szükségletekkel alátámasztott és alá nem támasztott igények kerülhetnek kielégítésre. Optimális esetben a szükségletek felismerésre kerülnek, a felismert szükségletek igényként megjelennek és az adekvát egészségügyi szolgáltatás igénybevételével megtörténik. Az egészségügyi szolgáltatások szükségletekkel alá nem támasztott igényére épülő igénybevétele az erőforrások pazarlást okozhatja.

indikátor: az ellátás során előforduló események mennyiségi mérőszáma, amely felhasználható az ellátás minősége, a lakosság egészségi állapota és az egészségügyi ellátórendszer mérésére és értékelésére. Az indikátor nem ad közvetlen választ a lehetséges problémákra, hanem felhívja a figyelmet azon területekre, ahol a tapasztalt eltérések okainak feltárására további részletes elemzések elvégzése válik szükségessé.

irányított betegellátás: a betegek útjainak nyomon követése és kedvező irányú befolyásolása az egészségügyi ellátások során. Célja az egészség megőrzése, a gyógyítás hatékonyságának fokozása, az ellátási utak lerövidítése. Az irányított betegellátás számos formája működik a különböző országokban.

iskola- és ifjúság-egészségügyi gondozás: a 3-18 éves korosztály, valamint a 18 év feletti, középfokú nappali rendszerű iskolai oktatásban résztvevők megelőző

jellegű, az egészségügyi alapellátás keretében szervezett iskola és ifjúság-egészségügyi ellátása (alkalmassági vizsgálat, szűrővizsgálat, a kiszűrt személyek gondozásba vétele). A rendszeres részvételéről az óvodák és iskolák jogszabályban foglaltak szerint gondoskodnak. Az iskola-egészségügyi ellátás iskolaorvos és védőnő együttes szolgálatából áll, illetve fogorvos és fogászati asszisztens közreműködésével látnak el.

(1997. évi LXXXIII. törvény 10. §; 20/1997. (IX. 3.) NM rendelet)

ISO (Nemzetközi Szabványügyi Szervezet): minőségi előírások, szabványok, eljárások összessége. A szabványsorozat elvi alapja, hogy a minőségi célkitűzések nem teljesítése olyan következményekkel járhat, amelyek károsan érinthetik mind a vásárlót (igénybevevőt), mind a szervezetet, mind a társadalmat.

járóbeteg-ellátás: a beteg lakóhelyén, illetve annak közelében a házi orvosi szolgálat, a házi gyermekorvosi szolgálat, szakorvosi rendelések és gondozók, a kórházak ambulanciái, a klinikák szakambulanciái, a foglalkozás-egészségügyi szolgálat és a fogszakorvosi rendelések által nyújtott ellátás azok számára, akiknek állapota lehetővé teszi, hogy gyógyításuk, illetve ellátásuk a járóbeteg-ellátás keretében történjen.

járóbeteg-szakellátás: olyan betegségek ellátására szervezett egészségügyi ellátás, amely különleges szaktudást, illetve speciális anyagi, tárgyi és szakmai felkészültséget igényel. Szakma-specifikus befejezett ellátást adó ellátási forma, melynek öt feladata van: diagnosztikus ellátás, terápiás ellátás, szűrés és

gondozás, szaktanácsadás (konzílium), ambuláns ellátás. (1997. évi CLIV. törvény 90. §)

járulék: a biztosított, illetve a biztosítás ellátásaira megállapodást kötő személy által a biztosítónak rendszeresen fizetett díj. a biztosított és származtatott jogosultság esetén családtagjai ennek fejében jogosultak a biztosítási szolgáltatások törvény, illetve szerződés szerinti igénybevételére. Két formája van: egészségbiztosítási és nyugdíjbiztosítási járulék.

járvány: egy fertőző forrásból kiinduló ugyanazon korokozó által előidézett fertőző betegség azonos területen, azonos időben való tömeges megjelenése. Járvány esetén tehát a fertőző betegségek halmozottan fordulnak elő. A járványok általában kisebb-nagyobb területen jelentkeznek, de ugyanazon időben egyes világrészeket is érinthetnek. A járványok megelőzésének hatékonyabb lehetőségei a védőoltás, az elkülönítés és fertőtlenítés. a járványfolyamat kialakulásának törvényszerűségeivel a járványtan foglalkozik.

keresőképtelen: aki betegsége miatt munkáját nem tudja ellátni; az a szülő, nevelőszülő és helyettes szülő, aki tizenkét évesnél fiatalabb beteg gyermekét ápolja; akit közegészségügyi okokból foglalkozásától eltiltanak, vagy akit közegészségügyi okból hatóságilag elkülönítenek.

(1997. évi LXXXIII. törvény 44. §)

kezelőorvos: az az orvos, aki a beteg adott betegségével, illetve egészségi állapotával kapcsolatos vizsgálati és terápiás

tervet meghatározza, a beavatkozásokat elvégzi és a beteg gyógykezeléséért felelősséggel tartozik.

(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

klinika: az elnevezést kizárólag a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvényben meghatározott orvostudományi képzést folytató egyetem olyan szervezeti egység használhatja, amely a progresszív ellátás felső szintjén és a területi ellátási kötelezettség keretében nyújtott gyógyító-megelőző feladatain keresztül biztosítja az adott egészségügyi szakterület- elméleti- és gyakorlati képzését is magába foglaló-graduális, illetve posztgraduális oktatását, továbbá részt vesz az orvostudomány adott ágának elméleti és gyakorlati fejlesztésében, illetve e szakterületen kutatómunkát végez.

(25/2004. (II. 26.) Kormányrendelet 2. §)

klinikai audit: a „paramedikális” szakemberek (pl.: gyógytornász) tevékenységét is magában foglaló egészségügyi szolgáltatások rendszeres és kritikus elemzése, amely kiterjed a diagnosztikus és terápiás eljárásokra, az erőforrások felhasználására, valamint az eredményre és a beteg életminőségére. Jellemét tekintve lehet külső (külső szervezett által végzett) vagy belső (intézményen belül végzett). Általában úgynevezett „Per review” (kollegiális felülvizsgálat) formában történik.

konszenzus, konferencia: az adott szakma elismert, vezető szakemberi – a szakirodalom és saját tapasztalataik kritikus elemzés és értékelése alapján – a szakmai irányelveket, standardokat, meghatározásokat konszenzussal fogadják el.

konzílium: (orvosi tanácskozás) két vagy több szakorvos megbeszélése a betegség tisztázása és a legmegfelelőbb gyógy mód kiválasztása érdekében.

kórelőzmény: (anamnézis) a beteg egészségi állapotára vonatkozó előzetes adatok összessége, melynek felvétele a betegtől/és vagy hozzátartozójától és/vagy más személytől történik. A kórelőzményt rögzítik, adatai az orvosi titoktartás körébe tartoznak.

kórház: fekvőbeteg-szakellátást, valamint ambuláns szakellátást végző, folyamatosan működő egészségügyi intézmény. A szakkórház azonos betegségrcsoporthoz tartozó kórképben szenvedőket, illetve gyermekeket ellátó, több profilú, speciális szakellátást biztosító fekvőbeteg-intézmény (belgyógyászati, sebészeti és még legalább egy szakma tekintetében a progresszív ellátás 1. szintjéhez tartozó valamennyi egészségügyi szolgáltatás nyújtása, és a helyszínen ultrahang, elektrokardiográfiái, radiológiai és klinikai laboratóriumi diagnosztikai ellátás biztosítása esetén a kórház, illetve egy egészségügyi szakma, illetve ahhoz szorosan kapcsolódó társszakmák tekintetében, legalább a progresszív ellátás 2. szintjéhez tartozó valamennyi egészségügyi szolgáltatás nyújtása és az ehhez szükséges teljes általános diagnosztikai háttér a helyszínen történő biztosítása esetén szakkórház). A kórház hotelrészből (ágyak), diagnosztikai és terápiás egységekből, valamint a működést biztosító szolgáltató egységekből áll. A normatívák előírják a megfelelő ágyszámra jutó diagnosztikus, terápiás és szolgáltató egységek méreteit.
(60/2003. (X. 20.) ESzCsM rendelet)

környezet-egészségügy: a közegészségügynek a környezet egészségkárosító hatásait vizsgáló és a megelőzés lehetőségeinek feltárásával foglalkozó ága. Az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat népegészségügyi tevékenysége keretében vizsgálja, vizsgálattja, ellenőrzi, elemzi és nyilvánosságra hozza a lakosság egészségi állapotát és az azt veszélyeztető, befolyásoló települési, lakó-, munkahelyi és társadalmi környezet fizikai, kémiai, biológiai és pszichoszociális tényezőinek állapotát. Értékeli és elemzi az egészségkárosító hatások kockázatát, az egészségkárosító hatások megszüntetése, illetve csökkentése, a károsodás megszüntetése érdekében közegészségügyi, járványügyi és egészségvédelmi programokat kezdeményez, illetve végez. Intézkedéseivel elősegíti az egészséges élet- és munkakörülmények, életmód kialakítását.
(1991. évi XI. törvény 3. §)

közei hozzátartozó: a házastárs, az egyenes ágbeli rokon, az örökbe fogadott, a mostoha- és nevelt gyermek, az örökbe fogadó, a mostoha- és nevelőszülő, a testvér, valamint annak az élettársa.
(1959. évi IV. törvény 685. §)

krónikus fekvőbeteg ellátás: hosszú ápolási idejű megbetegedésekre szakosodott intézmény esetén- ideértve az ápoltak aktív ellátásra is szakosodott egészségügyi szolgáltatókat is- a krónikus kórház.
(60/2003. (X. 20.) ESzCsM rendelet)

meddővé tétel: a nemző-, illetőleg fogamzás képességét megszüntető beavatkozás. Családtervezési célból, illetve egészségügyi indokból az érintett nő vagy férfi

írásbeli kérelme alapján, megfelelő szakorvosi vélemény alapján, illetve javaslatra végezhető. Családtervezési célból a művi meddővé tétel 35. életévét betöltött vagy három vérszerinti gyermekkel rendelkező személynél végezhető el kizárólag magyarországi lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező magyar állampolgárnál. A művi meddővé tétel elvégzésére a kérelem benyújtását követ 3 hónap elteltével kerülhet sor kivéve, ha a beavatkozás során kívüli elvégzést szülészeti vagy más műtéti esemény lehetővé teszi, illetőleg az időközben bekövetkező terhesség a nő életét, testi épségét, egészségét közvetlenül veszélyeztetné vagy a terhességből nagyvalószínűséggel nem egészséges gyermek születne. A beavatkozás megkezdését megelőzően a beavatkozást végző egészségügyi szolgáltató kijelölt orvosa a kérelmezőt tájékoztatja a fogamzás gátlás egyéb lehetőségeiről, valamint a beavatkozás jellegéről, lehetséges kockázatairól és következményeiről.
(2006. évi CXV. törvény)

megváltozott munkaképesség: az egészségkárosodott, a fogyatékos személy munkavégző képességének változása, mely megnyilvánul az aktuális munkakör, a tanult foglalkozások, vagy más foglalkozások vonatkozásában. A megváltozott munkaképesség, a munkavégzés akadályozottsága fogalmak a rokkantság fogalmának felelnek meg. A megváltozott munkaképesség lehet átmeneti (keresőképtelenség) és tartós (rokkantság). Megelőzése, felszámolása egészségügyi és foglalkoztatási rehabilitáció útján történik.

mentés: az azonnali egészségügyi ellátásra szoruló betegeknek a feltalálási helyén, mentésre feljogosított szervezet által végzett sürgősségi ellátása, illetve az ehhez szükség szerint kapcsolódóan az egészségügyi állapotának megfelelő ellátásra alkalmas egészségügyi intézménybe történő szállítása, valamint szállítás közben végzett ellátása.

(1999. évi LXXI. törvény 24. § (3) c.), 2011. évi CXXVIII. törvény 154. § (3)., 2002. évi LVIII. törvény 6. § (1)., 2008. évi CVI. törvény 6. § (1)., 2008. évi CVI. törvény 6. § (2)., 2013. évi CXXVII. törvény 59. §., 2008. évi CVI. törvény 6. § (2), 2011. évi CLXXVI. törvény 61. § b)., 2006. évi CIX. törvény 105. § (2) a).)

mesterséges megtermékenyítés: az a anyai szervezetben nem természetes úton, hanem művi beavatkozással létrejövő megtermékenyítés. a meddőség megállapítására és kezelésére irányuló jogszabály szerinti egészségügyi szolgáltatás az Egészségbiztosítási Alapból e feladatra finanszírozott egészségügyi szolgáltatónál vehető igénybe térítésmentesen.

(49/1997. (XII. 17.) NM rendelet 1-2. §; 30/1998. (VI. 24.) NM rendelet; 50/2001. (XII. 28.) Korm. rendelet)

méltányosság: a szükséglettel összhangban levő szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlő esélyének biztosítása tekintet nélkül a betegnek a társadalmi-gazdasági hierarchiában elfoglalt helyzetére.

módszertani levél: olyan prevenciós, diagnosztikai, terápiás vagy rehabilitációs eljárás leírása, melyet az adott szakma, vagy több érintett szakma elismert személyei jól meghatározott körülmények fennállása esetén

szakértői vélemények alapján dolgoznak ki az ellátók számára a módszertani levelek célja az ellátók számára direktívák meghatározása a betegellátás folyamatára vonatkozóan. Műhibaperekben bírósági döntés alapját képezik az ellátói felelősség megállapítására.

munkavédelem: a biztonságos munkavégzés feltételeinek a biztosítása. A munkavédelem irányításának keretében állami feladat az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés alapvető követelményeinek, továbbá az ehhez kapcsolódó jogoknak és kötelezettségeknek a meghatározása, a munkavédelmi előírások végrehajtásának elősegítése, a nevelés és az oktatás területén a biztonságos életvitelre, a szakmai oktatás területén az egészséget nem veszélyeztető és a biztonságos munkavégzés szabályaira vonatkozó ismeretanyag meghatározása.

művi terhesség megszakítás: a terhesség befejezése művi beavatkozással. Egészségügyi indokból bármikor elvégezhető, a terhes nő kérésére csak a terhesség 12. hetéig. Ha egy nő nem kívánja terhességét megtartani, először szülész-nőgyógyász szakorvoshoz kell fordulni, aki megállapítja terhesség nagyságát és ellátja tanácsokkal, mit kell tenni. A terhesség megszakítását az a külföldi is kérheti, aki érvényes tartózkodási engedéllyel több, mint két hónapja tartózkodik az ország területén.

(2000. LXXXVII. törvény 2.§; 34/1999. (IX. 24.) BM–EüM–IM együttes rendelet)

német pontrendszer: A járóbeteg-szakellátás jellemző finanszírozási módja Magyarországon, pontatlan szakmai szleng kifejezéssel. Eredete: a járóbeteg-

szakellátás finanszírozása Magyarországon taxatív tevékenység-finanszírozás, ami az elemi tevékenységek finanszírozását jelenti. 1993-ban, a rendszer indulásánál az a döntés született, hogy a tevékenységek klasszifikációs (besorolási, beazonosítási) rendszere a WHO ICPM rendszerének fordításán alapuló OENO (Orvosi Eljárások Nemzetközi Osztályozási Rendszere) kódrendszer, de a beavatkozások díjtétele (illetve az azok meghatározásához szükséges pontértéke) az 1990-es évek elején a német egészségbiztosítás ponttáblázata alapulvételével került meghatározásra. Ezért nevezi a szakma – helytelenül – az OENO kódrendszer pontértékeit német pontnak. Azóta a pontértékek a díjtétel egyeztető bizottság javaslatai alapján folyamatosan módosultak. Az ilyen típusú finanszírozási (illetve teljesítménymérési) technikát, amikor az egyes tevékenységek egy listába vannak rendezve és mindegyikhez egy térítési érték (lehet pont vagy közvetlenül pénzben kifejezett érték) tartozik a szakirodalom fee for service típusú finanszírozásnak (teljesítménymérésnek) nevezi.

nővéri audit: a nővérek által nyújtott ellátás auditálása.

oltási naptár: az újszülött kortól az általános iskoláskor végéig terjedő időszakban minden egészséges gyermek számára előírt védőoltások sorrendjét és időpontját meghatározó program. Az oltási naptárban szereplő védőoltások Magyarországon – sok más országhoz hasonlóan – kötelezők, máshol javasoltak. Az egészséges gyermekek lehetőleg 100%-nak az oltási naptár szerinti oltása nem csak egyéni, hanem közérdek is. Az adott évre érvényes oltási naptárt az Országos Epidemiológiai Központ (OEK) adja ki.

Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP): a társadalombiztosítás egészségbiztosítási ágának igazgatási szerve. Az Országos Egészségbiztosítási Pénztár központi hivatal, az egészségbiztosításért felelős miniszter irányítása alatt önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv. Az OEP költségvetését a társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak költségvetésében kell meghatározni. Az OEP-et főigazgató vezeti. Az OEP a hatáskörébe tartozó feladatokat az ország egész területére kiterjedő illetékességgel látja el. Az OEP alapító okiratban meghatározott egyes feladatait az alapító okirat szerinti területi kihelyezett szervezeti egységei útján látja el. Egészségbiztosítási szervek: az OEP, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok egészségbiztosítási pénztári feladatokat ellátó szakigazgatási szervei. Az OEP székhelye Budapest. Az OEP Központi hivatalként ellátja a jogszabályokban meghatározott feladatait.
(1997. évi LXXXIII. törvény)

orvos: valamely orvostudományi egyetem által kiállított orvosi diploma tulajdonosa, akinek jogosítvány van az adott országban, vagy földrajzi területen az orvosi gyakorlat folytatására.

orvosi audit: az orvosok által nyújtott ellátás auditálása.

Orvosi Eljárások Nemzetközi Osztályozása (OENO): Az orvosi gyakorlatban használatos eljárások azonosítására és csoportosítására használatos nemzetközi kódrendszer. Az OENO (Orvosi Eljárások Nemzetközi Osztályozása) a vizsgálatok, beavatkozások, eljárások

osztályzását jelenti. E beavatkozásokat, eljárásokat kóddal jelölik meg a tevékenységek besorolása érdekében.

orvosi etika: az orvosi hivatás írott és íratlan erkölcsi törvényeit magába foglaló, magatartási normáinak összessége.

orvosi felelősség: az orvosnak tevékenységét szabályszerűen, az orvosi fogalalkozás szabályainak megfelelően és ezek alapján kell elvégeznie. Ha fogalalkozásának valamely általános vagy írott, akár jogi, akár szakmai szabályát megszegi, orvosi kötelezettséget egyáltalán vagy nem megfelelően teljesíti, jogaival visszaél, felelősséggel tartozik.

orvosi látlelet: a beteg személyi adatainak és panaszainak, egészségi állapotának egy adott időpontban való leírása. Az eljárási jogszabályok rendelkezési szerint az orvosi vizsgálat alakalmával észlelt jelenségeket jegyzőkönyvben pontosan rögzíteni kell. Az orvos szakértő, vagy más gyakorló orvos által végzett vizsgálat jegyzőkönyve az orvosi látlelet és orvosi bizonyítvány. Mindkettő fontos okmány lehet és nem ritkán bírósági ítélet alapjául szolgálhat. az orvosi látlelet közokiratnak minősül.

orvosi műhiba: fogalalkozási szabályszegés, aki foglalkozása szabályainak megszegésével más vagy mások életét, testi épségét vagy egészségét gondatlanságból közvetlen veszélynek teszi ki, vagy testi sértést okoz, vétséget követi el, bűncselekmény történik, ha maradandó fogyatékoságot, súlyos egészségromlást, vagy halált idéz elő.

(1978. évi IV. törvény 171. §)

orvosi titok: azon értesülések összessége, melyek a beteg gyógykezelése során az egészségügyi személyzet tudomására jutottak, és melyeket mással csak a beteg hozzájárulásával illetve törvényben szabályozott módon közölhet. Az adatkezelő tudomására jutott egészségügyi, az érintett testi, értelmi és lelki állapotára, kóros szenvedélyére, valamint a megbetegedés, illetve az elhalálozás körülményeire, a halál okára vonatkozó, általa vagy róla más személy által közölt, illetve az egészségügyi ellátó hálózat által észlelt, vizsgált, mért, leképezett vagy származtatott adat; továbbá az előzőekkel kapcsolatba hozható, az azokat befolyásoló mindennemű adat, továbbá a szükséges vagy folyamatban lévő, illetve a befejezett gyógykezelésre vonatkozó, valamint a gyógykezeléssel kapcsolatban megismert egyéb adat.

(1997. évi XLVII. törvény 3. §)

otthoni szakápolás: az otthoni szakápolás a biztosított otthonában vagy tartózkodási helyén, kezelőorvosának rendelésre, szakképzett ápoló által végzett tevékenység.
(20/1996. (VII. 26.) NM rendelet)

otthonszülés: Az otthonszülés olyan gyermekszülés, ami tervezetten kórházon kívül zajlik az anya otthonában, vagy az elégtelen feltételek esetén speciális szülő otthonban. Az otthonszülésnél általában jelen van egy bába, dúla vagy más egészségügyi szakember, de szélsőséges esetben néha előfordul az is, hogy az anya minden szaksegítség nélkül szüli meg gyermekét. Az otthonszüléssel kapcsolatban időnként felmerül még a háborítatlan szülés megfogalmazás is, ami egy tágabb fogalom, mert elméletileg a háborítatlan szülési módszerek egy intézményesített közegben is

megvalósíthatóak, de alapértelmezésen ide tartozik az összes tervezett otthonszülés is.

(35/2011. (III. 21.) Korm. rendelet)

paraszolvencia: a paraszolvencia, azaz a hálapénz (amit a nemzetközi gyakorlatban "informal payment"-nek (informális fizetésnek) valamint "under-the-table payment"-nek is hívnak) az egészségügyi szolgáltatások kapcsán a beteg, vagy a hozzá kötődő személy által az egészségügyi ellátó (orvos, nővér, stb.) számára fizetett, a hivatalos pénzforgalmat kikerülő, pénzügyi bizonylatolás nélkül zsebből–zsebbe vándorló pénzforgalom gyűjtő kifejezése. A paraszolvencia olyan láthatatlan érdekrendszer hoz létre, ami deformálja az egészségügyi ellátást, növeli a betegek közötti különbséget és megzavarja az orvos-beteg bizalmi viszonyt, így árt mind az orvosnak és az intézménynek, mind a betegeknek.

progresszivitási szintek: a betegségek gyakorisági eloszlásából fakadó ellátórendszeri sajátosság, miszerint a gyakoribb - és többnyire egyszerűbb - eseteket az ellátórendszer alacsonyabb szinten szervezett (a beteg lakóhelyéhez közeli) egységekben látják el. A ritkább és többnyire bonyolultabb eseteket viszont központosított (területi, megyei, regionális, országos) intézményekbe irányítják. Magyarországon a legalsó szintet az alapellátás, a legfelsőbb szintet az országos intézetek és egyetemi klinikák jelentik.

protokoll (protocol): a protokoll valamely intézményben egy meghatározott egészségügyi ellátás, kezelés, beavatkozás elvégzéséhez szükséges események és tevékenységek rendszerezett listája.

QALY (quality adjusted life years): életminőségre kiegyenlített életévek száma. Az életminőséget kérdőíves felméréssel mérve meghatározható, hogy egy év során egy személy a teljes életminőséghez (értéke=1) képest milyen életminőséget él meg. Ily módon, ha egy beteg hátralévő élete során 4 éven keresztül 0,5-tel értékelt életminőséget él, akkor QALY-ja 2 lesz. Értékben ez ugyanannyi, mintha egy másik személy teljes életminőséggel két évig el.

recept (orvosi vény): az orvos írásbeli utasítása a gyógyszerésznek, hogy mely gyógyszert, mekkora mennyiségben adjon ki és azt milyen utasítással lássa el.

(44/2004. (IV. 28.) ESzCsM rendelet)

rizikófaktor, kockázati tényező: az orvostudományban azokat a hajlamosító tényezőket nevezzük rizikófaktoroknak, melyek jelenléte esetén egy betegség kifejlődése valószínűsíthető, illetve kiküszöbölésük révén megakadályozható. Különböző rizikófaktorok elvileg minden betegségben többé-kevésbé jelen vannak, de a gyakorlati szóhasználatban elsősorban a szív- és érrendszeri betegségek, a szívinfarktus rizikófaktorait értjük alatta.

rokkantság: korszerű értelmezésben, a munkában való részvételnek az egészségkárosodás, a fogyatékosság miatti akadályozottságát jelenti. A továbbiakban inkább megváltozott munkaképesség fogalma formájában használatos.

speciális fekvőbeteg szakellátás: egy egészségügyi szakma, illetve ahhoz szorosan kapcsolódó társszakmák tekintetében, legalább a progresszív ellátás 2. szintjéhez tartozó valamennyi egészségügyi szolgáltatás nyújtása és az ehhez szükséges teljes általános diagnosztikai háttér helyszínen történő biztosítása esetén a szakkórház.

(60/2003. (X. 20.) ESzCsM rendelet)

speciális járóbeteg szakellátás: olyan betegségek ellátására szervezett egészségügyi ellátás szint, amelyek kiemelt szaktudást, illetve speciális anyagi és tárgyi felkészültséget igénylenek.

(1997. évi CLIV. törvény 90. §)

standard: kötelezően teljesítendő, előre megfogalmazott elvárások összessége.

sürgős ellátás szüksége: az egészségi állapotban hirtelen bekövetkezett olyan változás, amelynek következtében azonnali ellátás hiányában a beteg közvetlen életveszélybe kerülne, illetve súlyos vagy maradandó egészségkárosodást szenvedne.

(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

sürgősségi ellátás: a kórházon kívüli sürgősségi ellátások, a sürgősségi betegellátó osztályon történő ellátások, valamint az egészségügy törvény alapján nyújtott minden egyéb sürgősségi ellátás összessége. Minden betegnek joga van sürgős szükség esetén az életmentő, illetve a súlyos vagy maradandó egészségkárosodás megelőzését biztosító ellátáshoz, valamint fájdalomnak csillapításához és szenvedéseinek csökkentéséhez. Az egészségügyi törvény ezt olyan szabályként határozza

meg, amely mindenek felett és előtt megilleti az arra rászorulókat.

(1997. évi CLIV.; 4/2000. (II. 25) EüM rendelet; 21/1998. (VI. 3.) NM rendelet)

Sürgősségi Betegellátó Osztály (SBO): valamely egészségügyi szakintézmény (jellemzően kórház) olyan szervezeti egysége, amely nem valamelyik orvosi szakmához kötődik, hanem azokat az eseteket látja el, amelyekben valamilyen azonnali beavatkozást igénylő állapot lép föl. Elsősorban az alapvető vitális funkciókat (keringés, légzés, agyműködés, máj- és vesefunkció) veszélyeztető állapotok ellátására célszerű ilyen osztályokat szervezni. Magyarországon a 60/2003. ESZCSMMM rendelet szerint: "A heveny tünetek vagy sürgősségi ellátást igénylő kórkép miatt előre nem tervezett felvételre jelentkező vagy beszállított beteg fogadására az akut fekvőbeteg-ellátásra engedéllyel rendelkező egészségügyi szolgáltató által kialakított osztály." (60/2003. (X. 20.) ESzCsM rendelet)

szakmai ellátási szintek: az egyes betegeket és betegcsoportokat súlyosságuk foka, munkaigényességük, az esetek bonyolultsága, az ellátási formák feltételrendszere és költségigényessége határozza meg. alapvetően 2 ellátási szint létezik: alap ellátás és szak ellátás. Intézményen belül megkülönböztethető: intenzív, normál és hosszú ápolási idejű ellátás, míg az intézmények között: városi, megyei, regionális és országos szint.

szakmai irányelv: tudományos bizonyítékokra (evidenciákra) és szakértői véleményekre támaszkodó szisztematikusan kifejlesztett állásfoglalás sorozat.

Célja a tudomány jelenlegi állását tükröző, szakmai támogatást nyújtani mind az ellátók, mind a betegek részére. Az iránylevele figyelembe veszik a nyújtandó szolgáltatás lehetséges előnyeit és káros hatásait a beteg egészségi állapotára és életminőségére vonatkozóan egyaránt.

szenzitív adat (különleges adat): a faji eredetre, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviseleti szervezeti tagságra, az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre, a szexuális életre vonatkozó adat, valamint a bűnügyi személyes adat.

(1992. évi LXIII. törvény 2. §)

szerkezet: az egészségügyi rendszer tárgyi, emberi és szellemi erőforrásai. Ide tartoznak a gazdasági feltételek, menedzsment, az épületek, az eszközök, a műszerek, az információs rendszer, a megfelelően képzett szakemberek és kisegítő személyzet. A kiváló minőségű struktúra nem feltétlenül eredményez jó minőségű ellátást, hiszen jól felszerelt kórházban is lehet alacsony színvonalú ellátást nyújtani, a gyógyítási folyamat során hibát elkövetni.

szolgáltatási csomag: a biztosító által nyújtott (megvásárolt) ellátások összessége.

szolidaritás elv: olyan társadalombiztosítási alapelv, melyben a befizetés jövedelemarányos, a szolgáltatás szükségletarányos. A társadalombiztosítási eljárások alapelve, mely szerint a természetbeni ellátások a

biztosított számára szükségleteknek (s nem befizetés arányosan) járnak.

szolidaritás elvű társadalombiztosítás: közteherviselésen alapuló, a lakosság nagy részét lefedő biztosítási rendszer.

szükségletek: a lakosság egészségi állapotából eredő, egészségügyi beavatkozást, illetve egészségügyi beavatkozással pozitív irányba befolyásolható problémák. A szükséglet felismert, ha az egészségügyi ellátás számára ismert. Nem felismert, rejtett, ha lakos ellátásra szorulna, de nem fordul orvoshoz, vagy mert nem akar, vagy mert nem ismeri problémáját. a szükségletek nem feltétlen azonosak az egyes személyek (a lakosság) egészségi ellátás iránti igényeivel.

szűrővizsgálatok: a rejtett (nem diagnosztizált) betegségek és elváltozások valószínűsített feltárása hatékonyan, a szűrtek számára a kockázat veszély nélkül kivitelezhető tesztek, vizsgálatok és egyéb eljárások összessége.
(1997. évi CLIV. törvény 3. §)

teljesítmény volumen korlát (TVK): Magyarországon a finanszírozás tarthatósága érdekében került bevezetésre 2004-ben. A járóbeteg-szakellátásra és az aktív fekvőbeteg-szakellátásra vonatkozóan szolgáltatóként, éves szinten, havi bontásban meghatározott elszámolható teljesítmény mennyiség. A finanszírozást az OEP az ellátóknak kizárólag a volumenkorlát keretein belül nyújtja.
A teljesítményvolumen-korlát (TVK) annak szabályozása, hogy egy adott egészségügy

beavatkozásból, illetve diagnosztikából mennyit lehet elvégezni egy adott intézményben.
(58/2009. (III. 18.) Korm. rendelet)

terhes-gondozás: a terhes nők és magzatjaik egészségének megfigyelése, gyógykezelése, szülésre való felkészítése. A gondozás keretében a gyermeket váró nőt tájékoztatják a magzat egészséges fejlődése érdekében szükséges életmódról, helyes táplálkozásról, magzatot károsító hatások (különösen dohányzás és alkoholfogyasztás) fontosságáról. Elvégzik a magzat egészséges fejlődését ellenőrző és a gyermeket váró nő egészségvédelmét biztosító szűrővizsgálatokat. Segítséget adnak a gyermeket váró nőnek a szülésre, a szoptatásra, csecsemő- és gyermekgondozásra való felkészüléshez. a terhes-gondozás részletes szabályait a kötelező és az állami gondoskodás keretében térítésmentesen igénybe vehető fakultatív szűrővizsgálatok körét az egészségügyi miniszter rendeletben állapítja meg. Térítésmentes terhes-gondozásra jogosult a Magyarországon állandó jelleggel tartózkodó magyar állampolgár, illetve házastársa és a Magyarországon érvényes bevándorlási engedéllyel rendelkező nem magyar állampolgár.
(33/1992. (XII. 23.) NM rendelet)

területi ellátási kötelezettség (TEK): Az egészségügyi szolgáltató fenntartójának, illetve tulajdonosának, valamint az egészségügyi szolgáltatónak azon kötelezettsége, hogy az egészségügyi szakellátásban meghatározott ellátási területen a lekötött szakellátási kapacitásai felhasználásával a kötelező egészségbiztosítás egészségügyi szolgáltatásaira jogosultak számára egészségügyi szolgáltatást nyújtson.

utazási költségtérítés: Az egészségbiztosítás keretében lehetőség van a biztosítottak, a kizárólag egészségügyi szolgáltatásra jogosult személyek, illetve e személyek kísérői számára az egyes egészségügyi szolgáltatások igénybevétele kapcsán a távolsági közlekedéssel összefüggésben felmerült költségeik megtérítésére.
(1997. évi LXXXIII. törvény)

ügyeleti ellátás: a napi munkarenden kívül bekövetkező sürgősségi esetekben az egészségügyi ellátás folyamatos igénybevételének lehetőségét biztosítja. Az ügyeleti ellátás célja az egészségügyi szolgáltatók napi munkarend szerinti munkaidő befejezésének időpontjától a következő napi munkarend szerinti munkaidő kezdetéig a beteg vizsgálata, egészségi állapotának észlelése, alkalmoszerű és azonnali sürgősségi beavatkozások elvégzése, illetőleg fekvőbeteg-gyógyintézetbe történő sürgősségi beutalása.
(1997. évi CLIV. törvény 93. §)

várólista: lista, mely mód ad a beteg ellátásra való besorolására. Ha beteg az adott egészségügyi szolgáltatónál nem részesíthető az egészségi állapota által indokolt legrövidebb időn belül a szükséges ellátásban, és az ellátás más egészségügyi szolgáltatónál nem biztosítható, várólistára kell helyezni. A várólistán a sorrend kialakítása, valamint a beteg kiválasztása egysége, ellenőrizhető, nyilvánosságra hozott szakmai szempontok szerint, a várólistán szereplő betegek egészségi állapota által indokoltan és az egyenlő bánásmód követelményének megértése nélkül történik. Ennek ellenőrzésére a beteg írásbeli meghatalmazása alapján a betegjogi képviselő is jogosult. A várólista az adott egészségügyi ellátásra várakozó betegek

egészségügyi és személyazonosító adatait, valamint a kiválasztásukat indokoló körülményeket tartalmazza.
(61/2003 (X.27.) ESzCsM rendelet; 2006. CXV. törvény 27. § ; 2009: LVI. törvény 191. §)

védőnő: az egészségügy sajátos határterületén, önállóan, a különböző társszakmák képviselőivel együttműködve látják el a törvények és jogszabályok, módszertani útmutatók és a szakmai irányítás által meghatározott feladataikat. A védőnők strukturálisan az egészségügyi alapellátás részeként a területen, a különböző szintű oktatási intézményekben a prevenció terén tevékenykednek, de részt vesznek a szociális alapellátásban, a gyermekvédelemben, a civil-karitatív szférában is.
(49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet a területi védőnői ellátásról)

Orvosi kifejezések:

ABPM: 24 órás vérnyomás megfigyelés (felkaron elhelyezett mandzsetta, és a derékra övvel rögzített érzékelő automata segítségével)

abortusz: terhesség-megszakítás

abrasio: horzsolás, fogkopás, (méh)kaporás

abscessus: tályog

abúzus: gyógyszerek, vegyi-, vagy biológiai anyagok túlzott (szükségtelen, kóros mértékű) fogyasztása. Általában a hozzászokás és a következményes betegség kezdete, de önmagában még nem jelent hozzászokást.

addikció: hozzászokás, függőség

AIDS: HIV vírus okozta, szerzett immunhiányos állapot, hosszú lappangás után jelenleg halálos, vérrel és szexuális úton terjed.

akut: heveny, gyors lefolyású

alaplemez: a kivehető fogpótlás nyálkahártyával érintkező része

allergia: a szervezet bizonyos anyagokkal szembeni megváltozott, fokozott reakciója. Okozhat simaizom görcsöt (pl. asztma), értágulatot, gyulladós reakciókat (csalánkiütés, vizenyő, nyálkahártya duzzanat), illetve súlyosabb esetben anafilaxiás sokkot.

alveolus: 1. tüdőléghólyag, az oxigén – széndioxid csere helye;
2. a fogmeder, az állcsont és az állkapocs bemélyedései, melyekben a fogak ülnek

amalgám: korábban fogtömésre használt anyag, több fém higanyal alkotott ötvözete

anafilaxiás sokk: az allergia legsúlyosabb tünet együttese, életveszélyes klinikai állapotot jelent. Lényege, hogy az allergiás egyén szervezetébe jutó allergén hatására nagy mennyiségben szabadulnak fel gyulladáskeltő kémiai anyagok a sejtekből és a szövetekből. Ezek az anyagok, a hisztamin és az ahhoz hasonló ún. biogén aminok olyan súlyos keringési és légzési zavart okoznak, amely eszméletvesztéshez, sürgős orvosi ellátás hiányában halálhoz vezet. Tünetei a viszketés, test szerte megjelenő csalánkiütések, bőrpír, az ajak, nyelv, gége, herezacskó nyálkahártyájának duzzanata, kétoldali kötőhártya gyulladás, orrfolyás, fejfájás. A tünetekhez rendszerint nehézlégzés, ritmuszavar, halálfélelem, hasmenés, hányás társul, sokkos állapotban a beteg elveszíti eszméletét. A kórkép fontos ismertető jele, hogy a tünetek rendszerint percekben belül, hirtelen és nagyon hevenyen jelennek meg, így legtöbbször a kiváltó ok rögtön felismerhető. Az anafilaxia néha két fázisban zajlik, vagyis a tünetek elmúlását követően 8-12 óra múlva kiújulás lehetséges. Ezért is indokolt a legalább 24 órás intézeti megfigyelés anafilaxiát elszenvedett betegeknél.

aneurizma: a verőerek vagy a szív gyenge falrészletének kiboltosulása.

angina pectoris: mellkasi fájdalom, a koszorúér meszesedés és az ebből következő szívizom oxigénhiány tünete, a myocardialis infarctus (szívizomelhalás) előjele lehet

antagonista fogak: az egymással szemben elhelyezkedő fogak

antibiotikum: olyan – eredetileg gombák termelte – vegyi anyag, ami elpusztítja a kórokozó baktériumokat, illetve gátolja a szaporodásukat. Hatásuk alapján elkülönítünk széles spektrumú (sokféle kórokozóra ható) és szűk spektrumú (célzottan, egy-egy kórokozóra ható) antibiotikumokat. E gyógyszereket csak orvosi javaslatra, orvosi kontroll mellett, az előírásoknak megfelelően javasolt szedni, mert nem megfelelő alkalmazásuk esetén nemcsak a betegség kiújulásával, vagy újrafertőződéssel kell számolni, de ellenálló (rezisztens) kórokozók kifejlődése is lehetséges.

antidecubitor matrac: a nyomási fekélyt (felfekvést) megelőző matrac, felszíne habszivacs-piramisokból tevődik össze

anuria: a betegnek nincs vizelete

anus prae. (praeternaturalis): végbélkivezetés a hasfalon; a széklet a hasfalra kivarrt bélnyíláson keresztül ürül; legtöbbször vastagbélrák miatt készítik

anyagcsere (metabolizmus): az élőlények alapvető tevékenysége; a szükséges anyagok felvétele a környezetből, azok lebontása és feldolgozása, a melléktermékek környezetbe visszajuttatása. Lehet felépítő (anabolizmus, asszimiláció), illetve lebontó (katabolizmus, disszimiláció).

aorta: főverőér, a szívből a test felé szállítja az oxigén dús vért

aphtha (afta): hólyagos szájnyálkahártya-gyulladás

artéria: verőér, ütőér, a vért a szívtől a felhasználás irányába szállítja

arteria coronaria: koszorúér, a szív saját vérellátását biztosító verőér

arteriográf: speciális műszer, amely a vérnyomásmérés során az erek állapotát vizsgálja, érlemeszesedés igen korai kiszűrésére alkalmas magyar szabadalom

arteriosclerosis: az érfal megbetegedése, melynek során koleszterin és más zsírszerű anyagok rakódnak le az érfalában, majd meszesednek

arteriosclerosis obliterans: szűkületet okozó arteriosclerosis

arteritis: verőérgyulladás

arthr(o)-: ízületi-

arthritis: ízületi gyulladás

arthritis purulenta: ízületek gennykeltő baktériumok által okozott gyulladása

arthrosis: nem gyulladásos ízületi betegség (porckopás és csatlakozó meszesedés)

asztma: a hörgők rohamokban jelentkező, nehézlégzéssel járó görcsös szűkülete.

A-vitamin: retinol, axeroftol. Zsírban oldódik, a béta-karotinokból a máj, illetve a bélhámsejtek képezik, a máj raktározza. Fontos szerepe van a látóbíbor (rodopszin) felépítésében, ezért hiánya korai tünete a farkasvakság (szürkületi vakság). Legfontosabb forrásai a halfélék mája, tej, tojás, répafélék, tök, káposzta és spenót.

barázda (fissura): a fogak rágófelszínén levő vájatok

BCG: a gümőkór (tuberkulózis, TBC) megelőzésére szolgáló, gyengített virulenciájú, élő tuberkulózis-baktériumokat tartalmazó oltóanyag.

betét (inlay): a fogba egy darabban behelyezett tömés, minta alapján a fogtechnikus készíti

biológiai halál: életfunkciók nem észlelhetők, az agy visszafordíthatatlan károsodást szenvedett

biopsia: élő szervezetből történő szövetmintavétel, vizsgálat céljából

bypass: műtéti úton létrehozott szűkületet megkerülő összeköttetés, pl. ereken, beleken

B₁-vitamin: tiamin. Vízoldékony vitamin, szinte minden élelmiszerben, de különösen az élesztőben, növényi magvakban, babban, borsóban, húsban, májban, tejben, burgonyában megtalálható. Hiánytünete fáradékonyság, izomgyengeség, érzészavarok, szorongás, súlyos esetekben elmezavarok és szívelégtelenség is.

B₂-vitamin: riboflavin. Vízoldékony vitamin, szintén élesztőből, húsból, tejből, sajtból, gabonákból, babból, borsóból lehet pótolni. Általában csak elégtelentáplálkozás és antibiotikum szedése együtt okozza a hiányát, aminek tünete bőr és szemlencse elváltozás, nyálkahártyák vöröses elszíneződése és berepedezése a szájjugban, szemzugban, orrszárnyon.

B₆-vitamin: piridoxin. Vízoldékony vitamin, a hús, máj, bab, gabonafélék, banán, tojás tartalmazza nagyobb mennyiségben. Ritkán hiányzik, ennek tünete bőrártalom, ingerlékenység, kedélyállapot-zavar, vérszegénység.

B₁₂-vitamin: kobolamin. Vízoldékony vitamin, állati fehérjékkel vesszük fel. Hiánya elenyészően ritka, csak krónikus alkoholizmus, extrém vegetarianizmus, vagy súlyos táplálkozási elégtelenség esetén fordul elő. Vérszegénységgel és súlyos idegrendszeri degeneratív elváltozásokkal jár.

capillaris: hajszálér, az artériák és a vénák közötti összeköttetést a hajszálerek hálózata biztosítja

caries: fogszuvasodás

cement: 1. a fog gyökerét borító kemény szövet; 2. fogtömések alá helyezhető szigetelő illetve gyógyszer tartalmú anyag

cerebralis: agyi

chemoterápia: olyan gyógyszerek alkalmazása, melyek elpusztítják a daganatsejteket

claudicatio intermittens: időszakos sántítás, az alsó végtag verőereinek szűkülete járáskor vérellátási zavart, következményes fájdalmat okoz, mely megálláskor megszűnik.

claudicatio venosa: időszakos sántítás, vénás pangás miatt

contusio: zúzódás

coronaria-sclerosis: koszorúér meszesedés

CT: computer tomographia, röntgenvizsgálat, amely nagy felbontású, számítógéppel feldolgozott képet alkot, a test rétegeinek ábrázolását teszi lehetővé; kis, kezdeti elváltozásokat is képes kimutatni

C-vitamin: aszkorbinsav. Vízdékony vitamin, citrusfélékben, csipkebogyóban, káposztában, paradicsomban, paprikában, burgonyában, spenótban jelentős a mennyisége. A szervezet nem raktározza, naponta kell pótolni. Hiánybetegsége a skorbut. Hiányától bőr és nyálkahártya vérzések jelennek meg, ínyszerzés, foggyulladás, fogvesztés, ízületi és csontbártya vérzések, általános testi leromlás is jelentkezhet.

cyanosis: szederjesség, a bőr és a látható nyálkahártyák lilás elszíneződése, mely a vér oxigénhiányos állapotára utal

cysta: hámsejtek által határolt folyadékgyülem, hólyag

csapos fogmú: a gyökércsatornába vezetett csappal rögzített fogpótlás

csírahiány: valamely fog kezdeményének hiánya

daganat: sejtek, szövetek rendellenes növekedése, a szervezet szabályozási mechanizmusaitól függetlenül növekvő szövetszaporulat. Elkülönítünk jóindulatú és rosszindulatú daganatot. A jóindulatú daganat szövetei hasonlítanak a szervezet alap szövetéhez és csak nyomási tüneteket okoznak. Általában műtéttel gyógyíthatók. A rosszindulatú daganatok szövetei jelentősen eltérnek az anyaszövet sejtjeitől, gyorsan nőnek és a szövetpusztulás során felszabaduló anyagok mérgezik a szervezetet. Ezért étvágytalansághoz, vérszegénységhez, fogyáshoz, a szervezet leromlásához, végül halálához vezetnek. Az időben felismert rosszindulatú daganat gyógyítható, ezért szükséges azokat az általános (népegészségügyi) szűrések keretében mielőbb diagnosztizálni.

decubitus: felfekvés, nyomási fekély, a nyomási helyeken kialakuló, nehezen gyógyuló sebesedés

defibrillálás: kamrafibrilláció elektromos úton történő megszüntetése, mellkasra helyezett elektródákkal

deformitas: eltorzulás

defractio: egy csontdarab kitörése a csontból

dentin: a fog belső keményszöve

dentitio: fogzás

depurálás: fogkő eltávolítás

dermatitis: bőrgyulladás,

diabetes mellitus: cukorbetegség, a szénhidrát anyagcsere zavara /a szervezetbe jutott és fel nem dolgozott cukor elárasztja a szöveteket/

diagnózis: kórisme, a betegség megnevezése.

discopathia: a csigolyák közti porckorong betegsége

distorsio: rándulás, külső erő hatására jön létre, az ízületet alkotó csontok rövid időre eltávolodnak egymástól, az ízületi szalagok megnyúlásával járhat

DPT-oltás: diperte. A diftéria, a szamárköhögés (pertussis) és a tetanusz megelőzését szolgáló védőoltás. A diftéria és a tetanusz méregtelenített toxinját és előlt pertussis baktériumot tartalmaz.

D-vitamin: kalcitriol. Zsírban oldódó vitaminok csoportja. Megfelelő étrend és kellő napsugárzás mellett a szervezet maga állítja elő. Hiánybetegsége az angolkór, felnőttekben a csontlágylás (osteomalacia). Gyermekkorban megfelelő étrend mellett is pótlendő, de kizárólag orvosi felügyelet mellett, mert túlادagolható. Megfelelő forrása a halmáj (csukamájolaj), tej, tojás, vaj.

EEG: elektroencefalográfia, az agy elektromos működésének vizsgálata a fejbőrre helyezett elektródák segítségével. Bizonyos idegrendszeri betegségek kimutatására használják.

éhomiai (éhségszervi) vércukor: az ébredést követően, evés előtt mért vércukor érték

EKG: elektrokardiográfia, a szív elektromos működését vizsgáló eljárás. Az élő sejtek, így a szívizom sejtjei is működésük közben elektromos áramot termelnek. A szívizom működése közben keletkező elektromos potenciál-különbséget az elektrokardiográf (EKG) rögzíti

embolia: a véráramba jutott és tovasodródó anyag (leszakadt vérrög, zsírszövet, levegő, stb.) beékelődése valamely szervben

endodontia: a fogbéllel és annak betegségeivel foglalkozó tudomány

endoscopia: testüreg vizsgálata optikai-elektromos készülékkel, testnyíláson behatolva

erosio: felmaródás, felületes hám- vagy nyálkahártya-sérülés

erysipelas: orbánc, a bőr valamennyi rétegének, tovaterjedő, többnyire lázzal járó gyulladása

E-vitamin: tokoferol, zsírban oldódó vitamin. Hiánytünetei emberben nem ismertek, ugyanakkor kedvező hatását írták le bizonyos érbetegségek, égési sérülések gyógyulása esetén. Gabona magvakban, gabona csírában, olajokban található meg.

exstirpatio: kiirtás, szerv, szövet egészben eltávolítása, pl. daganat, elhalás, gyulladás miatt

fistula: sipoly

fluor: női belső nemi szervekből eredő folyás

fluorid: kémiai elem, mely a fogak ellenálló képességét fokozza

fogselyem: vékony, erős, legtöbbször fluoriddal átitatott fonal, fogköz tisztító eszköz

folliculitis: szőrtüszőgyulladás

fractura: törés

frontfog: metszőfog

furunculus: bőr körülírt gennyedése, általában folliculitisből (=szőrtüszőgyulladás) alakul ki

galvanizmus: a szájüregbe beépített többféle fém között kialakuló áram

gangraena: elhalás

gastroenterologia: az emésztőrendszer betegségeivel foglalkozó szakág

gingivitis: ínygyulladás

gócfertőzés: idült, tünetszegény, betokosodott gyulladások, belőlük időnként baktériumok kerülnek a véráramba, és különböző szervekben gyulladást okoznak

GORD (=GERD): reflux betegség, melynek okozója a gyomorsav visszafolyása a nyelőcsőbe

granuloma: gyulladással sűrűsödött szövet

gyökércsúcs resectio: a foggyökér csúcsának műtéti úton történő levágása, góc megszüntetése céljából

gyökérkezelés: a fogbél ür kezelése, tömással való ellátása

haematuria: vérévelés

HbA1C: olyan vérvizsgálat, mely a vizsgálat előtti időszak (2-3 hét) cukor-anyagcsere állapotát jelzi

hernia disci vagy discus hernia: porckorongsérv, a csigolyák közti porckorong belső, kocsonyaszerű anyagának kitüremkedése

hiatus hernia: rekeszsérv, gyomorsérv: a gyomor egy részének a rekeszizom nyílásán keresztül a mellkasba türemkedése

Holter-EKG: 24 órás EKG megfigyelés a mellkasra rögzített érzékelőkkel, és a derékra rögzített automata készülékkel, elsősorban a ritkán vagy rohamokban jelentkező elváltozások felderítésére

H-vitamin: biotin, a B-csoportba sorolt vízoldékony vitamin. Hiánya emberben nem ismert. Tojássárgája, baromfihús, élesztő, máj tartalmazza.

hyperglycaemia: magas vércukorszint, a normálisnál nagyobb cukortartalom a vérben

hypertonia: magas-vérnyomás betegség

hypotonia: alacsony-vérnyomás betegség

hypoglycaemia: alacsony vércukorszint, a vér cukortartalmának csökkenése

ileus: bélelzáródás,

impactio: a fog nem tud előtörni

implantátum: a szervezetbe beültetett anyag, pl. csontba ültethető fém

inkontinencia: a vizelet és/vagy a széklet visszatartásának teljes vagy részleges képtelensége

inkontinencia betét: a vizelet vagy a széklet felfogására alkalmas betét olyan betegek számára, akik nem tudják visszatartani vizeletüket, székletüket; anyaga bőrbarát, szagmegkötő

ín: kötőszöveti szalag, az izmok inakkal kapcsolódnak a csontokhoz mindig áthidalva egy-egy ízületet

infarctus: valamely szerv elhalása a vérkeringés elégtelensége miatt

infractio: repedés, a folytonosság megszakadása a csont keresztmetszetének csak egy részére terjed ki

insulin: a hasnyálmirigy szigetállományban termelődő hormon, amelynek fontos szerepe van a szervezet szénhidrát anyagcseréjének a szabályozásában

interdentalis fogkefe: fogköz tisztító eszköz

irrigálás: beöntés, öblítés; sebüreg, bél, hüvely átöblítése folyadékkal (általában egy irrigátornak nevezett eszköz segítségével)

ischaemia: szerv vagy testrész helyi vérszegénysége a vér odajutásának akadálya miatt

ischias: ülőidegzsába, a deréktájtól lefelé az alsóvégtagokba sugárzó fájdalom

ízület: a csontok egymáshoz kapcsolódási helye. Az ízület csapágyként működik, és a csontok egymáshoz viszonyított mozgását teszi lehetővé; tok és erős szövetek védik

kamrafiibrilláció: a szívkamrák gyors, rendezetlen összehúzódásai (a szív nem pumpál, csak remeg), a szív nem biztosít vérkeringést, azonnali eszméletvesztéshez, 3-5 percen belül halához vezet

katéter: testüregben lévő folyadék, különösen vizelet lecsapolására szolgáló puha cső, szonda

klinikai halál: a keringés és légzés leállása, eszméletlen állapot, amelyben az agyfunkciók még épek. Sikeres újraélesztés esetén visszafordítható folyamat, de 3-5 percen túl visszafordíthatatlan agykárosodás (biológiai halál) következik be.

koleszterin: a zsírsavcsere alkotóeleme, a vér koleszterinszintjének kétharmadát a szervezet maga állítja elő. Kémiai felépítését tekintve bizonyos hormonokkal és a D-vitaminnal rokon felépítésű molekula. A szintézis zöme és a lebontás a májban

történik. Zsírokban, húsban, vajban, tojásban, belsőségekben fordul elő. A túl magas koleszterin szintnek fontos szerepe van az érlemeszesedés kialakulásában. A vér koleszterin szintjének abszolút mértékén túl nagy jelentősége van a koleszterin-féleségek (HDL/LDL-koleszterin) arányának is.

kompozit: fogszínű, műanyag alapú tömőanyag

kontaktpont: szomszédos fogak közötti érintkezés

krónikus: idült, elhúzódó, állandósult

körhíd: az egész fogívre kiterjedő híd

K-vitamin: fillokinon, zsírban oldódó vitamin. A véralvadásban és a fehérjék felépítésében van jelentős szerepe. Hiányában vérzékenység alakulhat ki, de teljes hiánya ritka, mert a K-vitamint a szervezet baktériumflórája elegendő mennyiségben termeli.

kyphosis: a gerinc háti hajlatának kóros fokozódása, megtörése (púp)

lenyomatvétel: a fogakra puha mintavételi anyagot helyeznek, amely megkeményedik, így keletkezik a fogak negatív másolata, fogpótlás készítéséhez szükséges.

lokális: helyi

lumbago: derékfájás, ágyéki, keresztcsonti fájdalom

lumbalpunkció: agy-(gerinc-)-folyadék vételi eljárás, az ágyéki gerincszakaszon végzik

lumbalis discus hernia: ágyéki porckorong sérv

mastectomia: az emlő műtéti eltávolítása

mammográfia: a mell röntgenvizsgálata

melanoma malignum: festékes bőrrák

metastasis: daganatos áttét. Az egyik szervben kialakult rosszindulatú daganat sejtszármazékai szóródnak a szervezetben és másutt is daganatot képeznek.

molaris: nagyőrlő fog

monoarthritis: egyetlen ízület gyulladása

MRI: diagnosztikai eljárás, alapja a mágneses rezonanciás jelenség. A kép a szövetek elektro-mágneses sugárzás által gerjesztett és kibocsátott válaszjeleiből képződik. Igen nagy felbontású, tehát kis, kezdeti elváltozások is felismerhetők általa.(daganat, gyulladás, degeneráció) Nem végezhető pacemakerrel, fém protézissel élő betegeken!

myalgia: izomfájdalom

myositis: izomgyulladás

nephropathia diabetica: a cukorbetegség szövődményeként fellépő vese-megbetegedés, kezeletlenül veseelégtelenséghez vezet, amely művese-kezelést tehet szükségessé

neurologia: ideggyógyászat, az idegrendszer szervi elváltozásaival (agyvérzés, gyulladások, porckorongsérv, stb.) foglalkozik, nem azonos a pszichiátriával

oedema: vizenyő, az érfalon átszűrődő folyadék miatt kialakuló duzzadás (nem csak a lábon)

occlusio: elzáródás, a fogászatban az alsó és felső fogak érintkezése

oliguria: a szükségesnél kevesebb vizelet ürítése

OP, orthopantomogramm: panoráma felvétel, röntgenkép, amely mindkét állcsontot, és valamennyi fogat egyszerre mutatja

osteoporosis: csonttritkulás, a csontok szerves anyag és ásványi anyag tartalmának arányos csökkenése, vagyis a csonttömeg általános megfogyatkozása

ovarium: petefészek

pacemaker: szívritmus szabályozó készülék (külső v. testbe ültetett)

paresis: izombénulás (általában csak részleges)

parodontitis: a fog tartószerkezetének gyulladása

patológiás törés: spontán, baleset nélkül bekövetkező törés, többnyire daganat vagy egyéb betegség (gyakran csonttritkulás) miatt

penfill: toll formájú inzulinadagoló, amely nagyon pontosan szabályozza a beadandó mennyiséget

periapicalis folyamat: gyökércsúcs körüli elváltozás

perifériás érrendszer: azok az erek, melyek a vért a végtagokhoz szállítják

periodontitis: a foggyökér csúcsán túl terjedő gyulladás

periostitis: csonthártyagyulladás

phlebitis: visszérgyulladás

pitvarfibrilláció: ritmuszavar, a szívpitvarok gyors, rendezetlen összehúzódása, a szív teljesítményét nagyfokban lerontja

plakk: 1. körülírt, kiemelkedő folt, lepedék (pl. erek falán), 2. lepedék a fogakon

plegia: teljes bénulás (az adott izomban, izomcsoportban)

polyarticularis: több ízületet érintő betegség (gyulladás, kopás, stb.)

polyuria: bő vizelés, a normálisnál nagyobb mennyiségű vizelet ürítése

premolaris: kisőrlő fog

proctologia: a végbél és környékének betegségeivel foglalkozó orvosi szakterület

prostatata: dűlmirigy, az ondó egyik termelője

psychiátria: elmeógyógyászat, elmebetegségekkel, elme-fogyatékoságokkal, lelki elváltozásokkal (stressz, neurózis, stb.) foglalkozó szakterület

psychosomaticus: lelki bántalom következtében kialakuló testi panasz, elváltozás

pulpa: fogbél

pulpitis: fogbélgyulladás

pulzus: érverés, érlökés, az ütőereken tapintható lüktetés, egy-egy szívösszehúzóadás alkalmával a bal kamrából az aortába kilökött, majd tovahaladó vérmennyiség hozza létre.

P-vitamin: citrin. Olyan növényi eredetű flavonglikozid származékok gyűjtőneve, amelyek a hajszálerek áteresztőképességét és „törékenységet” csökkentik. (A P jelölés a „permeabilitás”, áteresztőképesség szóból ered.) Lehetséges, hogy erősíti a C-vitamin hatását.

pyuria: gennyvizelés

radicalis mastectomia: műtét során eltávolítják az emlőt, a mellkasi izmokat és a hónalji nyirokcsomókat is

radix: gyökér

rák: olyan megbetegedés, amelyben a sejtek az immunrendszer ellenőrzése nélkül, szabálytalanul osztódnak, beterjedhetnek a környező szövetekbe, valamint a

vérárammal és a nyirokrendszeren keresztül eljuthatnak távoli szervekbe is, ott újabb daganatokat, „áttéteket” (metasztázis) hoznak létre

reanimáció: újraélesztés, alapvető életfunkciók (keringés, légzés) újraindítására irányuló összetett tevékenység (szívmasszázs, lélegeztetés, stb.), a klinikai halál állapotában lévő betegnél

rehabilitáció: helyreállítás; mozgás, beszéd, és egyéb képességek részleges vagy teljes visszaállítása károsodás (baleset, STROKE) után

rekeszsérv: hiatus hernia, lásd ott!

reproduktív rendszer: a szaporodáshoz szükséges szervek összessége

resectio: csonkolás, szerv vagy szövet egy részének eltávolítása pl. daganat, elhalás vagy gyulladás miatt

retinopathia diabetica: cukorbetegség érrendszeri szövődménye a szemben, a szemfenék nem gyulladással, vaksághoz vezető bántalma.

reumatoid arthritis: az ízület tokjára és az ízületek körüli szövetekre terjedő idült gyulladás, hegesedést, sorvadást, eltorzulást okoz

rizikó: kockázat

rizikófaktor: egészséget, életet veszélyeztető tényező

sclerosis: kötőszövet felszaporodás, valamely szerv - gyakran gyűrű alakú - megkeményedése, („meszesedés”)

sclerosis multiplex: SM, az idegrendszer ismeretlen eredetű betegsége, az agyban és a gerincvelőben kisebb-nagyobb területeken károsodik az idegsejtek hüvelye, hegek jöhetnek létre, bénulásokat, érzészavarokat okoz.

scoliosis: gerincferdülés, a gerinc oldal irányú elgörbülése

secunder caries: tömés vagy fogpótlás mellett kialakult szuvasodás

sinus: üreg, öböl (pl. sinus maxillaris = arcüreg)

spontán: önkéntelen, ösztönös

stroke: ér eredetű agyi károsodás; oka lehet érlemeszesedés, trombózis, embólia, magas vérnyomás, stb.; következménye lehet tudatzavar, beszédzavar, emlékezetkiesés, egyensúlyzavar, bénulás, halál, stb.

stoma: műtéti úton a test valamely részén létrehozott nyílás

sutura: varrat

syndroma: tünet-együttes

szájhigiéne: a szájüreg ápolása, tisztán tartása

szívasthma: a szív (bal szívkamra) gyengesége miatti tüdőpangás, nehézlégzés

szívkatéter: a szívbe vezetett és üregeinek nyomásviszonyait, a koszorúerek véráramlását vizsgáló eszköz

szonda: 1. vizsgáló eszköz, elsősorban szűk nyílású üregek (sipoly, sérülés) és a fogak vizsgálatára alkalmas 2. alkohol szonda: kilélegzett levegőből az alkohol kimutatására alkalmas eszköz

terheléses vércukorvizsgálat: 75 gr szőlőcukornak megfelelő szénhidrát fogyasztása után (általában) 2 órával mért vércukor érték

thrombus: vérrög, az érpályában megalvadt vér vércsomó, az eret elzárhatja; ha leválik, akkor embolusnak nevezzük

thrombozisz: vérröggképződés, a vér megalvadása, rögösödése az érpályán belül

trepanálás: a fogbél megnyitása

tumor: daganat, a szervezetből származó, de annak normális sejtjeitől eltérő, gyorsan osztódó sejtekből álló képződmény, lehet jó- vagy rosszindulatú

ulcus: fekély

ulcus cruris: lábszárfekély

uraemia: húgyvérűség; a vesék betegsége miatt a vérből nem ürülnek ki nitrogénvegyületek és tudatzavart, szívritmus-zavart, végső soron halált okozhatnak

urethra: húgycső

uterus: méh

varicophlebitis: tágult véna gyulladása

varicositas: visszérbetegség, visszeres csomók képződésével járó állapot

varicotomia: visszeres csomó műtéti kimetszése

varix: görcsér, visszeres csomó, amely a visszerek tágulásakor keletkezik

vércukor vizsgálat: pillanatnyi vércukor szintet tükröző vizsgálat

véna: visszér, gyűjtőér, visszaszállítja a vért a testből szívbe

vitamin: kis molekulájú szerves anyagok, amelyek kis mennyiségben elengedhetetlenül szükségesek a szervezet egészséges növekedéséhez és működéséhez. Általában az anyagcsere folyamatokat szabályozzák és befolyásolják. Egy részüket a szervezet elő tudja állítani, más részüket a táplálékkal szükséges pótolni. Két csoportjukat különítjük el: a zsírban oldódó vitaminokat (A, D, E, K) a szervezet hosszabb ideig képes raktározni, a vízben oldódóak (B-vitaminok, C, H) rendszeres pótlásra szorulnak. A vitaminhiánynak súlyos tünetei, néha halálos következménye is lehet.

zománc: a fog külső, kemény szövete

Lezárva: 2014.március 13.